



GÖTEBORGS UNIVERSITET  
INST FÖR PEDAGOGIK OCH SPECIALPEDAGOGIK

# Förmåga eller inställning?

En studie om gymnasiepojkars uppfattningar om  
orsaker till lägre studieresultat

**Marie Drugge**

---

Examensarbete:	15 hp
Program:	Specialpedagogiska programmet, SPP600
Nivå:	Avancerad nivå
Termin/år:	Vt 2014
Handledare:	Eva Gannerud
Examinator:	Martin Molin
Rapport nr:	VT14-IPS-13 SPP600

## Abstract

Examensarbete:	15 hp
Program:	Specialpedagogiska programmet, SPP600
Nivå:	Avancerad nivå
Termin/år:	Vt 2014
Handledare:	Eva Gannerud
Examinator:	Martin Molin
Rapport nr:	VT14-IPS-13 SPP600
Nyckelord:	Studieresultat, sociokultur, pojkar, genus, orsaker

---

**Syfte:** Syftet med denna studie är att undersöka pojkars egen uppfattning och förklaringar om orsaker till att de når lägre studieresultat i skolan än flickor. Två huvudfrågor är: Vad är pojkars egen uppfattning om orsaker till att de når lägre studieresultat och om varför pojkars medelbetyg är lägre i jämförelse med flickor?

**Teori:** Ett sociokulturellt perspektiv har använts. Efter observationer har frågor formulerats och pojkars subjektiva uppfattning om vad kunskap är har fått utrymme och formulerats (Säljö, 2005). Genusteori är en annan utgångspunkt för detta arbete. Genus som vetenskap utgår från att titta på det maktförhållande historiskt, kulturellt och socialt som definierar kvinnor och män. Det är kvinnors och mäns status och roller i samhället som för detta arbete är intressant (Hirdman, 2003). Genusforskning kan ifrågasätta och skapa nya frågor som förändrar synen på kvinnors och mäns villkor. Specialpedagogik är en tvärvetenskaplig disciplin. Flera processer formar och förändrar människan beroende på det sociala och kulturella och historiska sammanhang den lever i. Som teori är olika discipliner viktiga i sammanhanget. Frågan om hur vissa kunskaper, värderingar och färdigheter påverkas beroende på vilken generation man tillhör, gruppåverkan och individen själv (Foucault, 1986).

**Metod:** Studien har en fenomenologisk ansats. Denna studie har genomförts på en svensk gymnasieskola. Pojkar som går i år två och tre har valts ut för observationer och senare intervjuer. Etnografi som metod har inspirerat till genomförandet av studien. Bakgrundsmaterial som använts är olika datakällor som till exempel PISA-rapporten (2012). Deltagande observationer har gjorts i pojkars inlärningsmiljö. Inledanden observationer har gett en större förståelse och kunskap om individens beteende i samspel med omgivningen. Observationer tillsammans med intervjuer har gett mer än om man enbart skulle utgå från intervjuer (Kvale, 1997). Efter utförda observationer ringades frågeområden in. Genom att utgå från dokument och sedan kombinera med observationer ges möjligheten att kontextualisera materialet (Fangen, 2004). Tidigare studier och dokument har använts som metod för att undvika en objektivitet och därmed en distans till vad som enbart sägs i intervjuer (Fangen, 2004). Åtta intervjuer har genomförts och analyserats.

**Resultat:** Observationer visade att vissa elever, trots att de befinner sig i klassrummet, inte alltid är närvarande då det gäller att utföra skolarbete. Här finns en betydande grupp pojkar. I intervjuer är pojkarnas egna svar av varierande art. En del finner inte skolan intressant. Betygen är för pojkar inte alltid betydelsefullt, de anser att framtiden ordnar sig ändå. Annat som framkommit är att pojkar själva ser skillnader på pojkar och flickors förmåga och inställning till skolan. Det är viktigare att vara social; prata och umgås i skolan. En del pojkar upplever att lärare gör skillnad på pojkar och flickor i undervisningssammanhang. Många pojkar säger att de vill ha hårdare riktlinjer av lärare.

## Förord

Denna studie försöker lyfta pojkars egen uppfattning om orsaker till att pojkar inte når lika höga medelbetyg i skolan som flickor. Då specialpedagogiken inte gärna gör skillnad på kön är det här intressant och en smula kontroversiellt att ändå försöka finna möjliga orsaker. Vid observationer i klassrummen har nya intressanta iakttagelser möjliggjort underlag för denna studie. Vidare genom intervjuer har pojkars eget perspektiv, deras egna ord, gjort denna studie mycket intressant att genomföra.

Ur ett specialpedagogiskt perspektiv har arbetet varit mycket lärorikt. För vad är det som orsakar att pojkar inte når samma medelbetyg som flickor? Som specialpedagog har insikten att faktiskt fråga pojkarna, istället för att enbart finna yttre faktorer varit mycket värdefullt för detta arbete och dess resultat. För mitt kommande arbete som specialpedagog med såväl pojkar som flickor, har denna studie gett nya perspektiv om arbetsmetoder och förhållningssätt.

Min handledare Eva Gannerud har hjälpt till att hålla det fokus som behövts då jag fann alldeles för många intressanta trådar och alldeles för stora övergripande områden. Hennes kunskaper har varit ovärderliga. Intressanta diskussioner tillsammans med Eva har inspirerat och uppmuntrat då vägen till ett färdigt examensarbete känts ljusår bort. Tack Eva.

Tack också till de pojkar som ställt upp på intervjuer och glatt och öppen hjärtligt delat med sig av sin livsvärld. Många skratt och tankvärda, intressanta inblickar har de bjudit på under våra möten.

Skolans personal har hela tiden stöttat mig i mitt arbete och intresserat velat ta del av resultatet.

Marie Drugge  
Maj 2014

*Är det sant att humlan inte kan flyga?*

# Innehållsförteckning

<b>1. Inledning</b> .....	<b>1</b>
1.1 Bakgrund .....	1
1.2 Skolans kvalitetsrapport .....	2
1.3 Problemformulering .....	4
<b>2. Syfte och frågeställningar</b> .....	<b>4</b>
<b>3. Teoretiska utgångspunkter</b> .....	<b>4</b>
3.1 Sociokulturellt perspektiv .....	4
3.2 Genusteori.....	5
3.3 Specialpedagogik som disciplin .....	7
<b>4. Tidigare forskning</b> .....	<b>8</b>
4.1 Det specialpedagogiska forskningsområdet .....	8
4.2 Tidigare forskning om möjliga orsaker till pojkars lägre studieresultat .....	9
<b>5. Metastudie</b> .....	<b>11</b>
5.1 Programme for International Student Assessment – PISA.....	11
<b>6. Metod</b> .....	<b>12</b>
6.1 Fenomenologisk ansats.....	12
6.2 Etnografisk inspirerad studie .....	12
6.3 Urval .....	13
6.4 Genomförande .....	14
6.5 Observationer .....	14
6.6 Intervjuer .....	15
6.7 Bearbetning och analys.....	16
6.8 Validitet, trovärdighet, giltighet och generaliserbarhet .....	16
6.9 Etiska aspekter.....	18
<b>7. Resultatredovisning</b> .....	<b>18</b>
7.1 Klassrumsobservationer .....	18
Observation 1. Matematiklektion .....	19
Observation 2. Svensklektion.....	20
Observation 3. Engelsklektion .....	20
7.1.1 Sammanfattning av observationer .....	21
7.2 Intervjuer .....	22
Pojkars upplevelse av skolan.....	22
Pojkars egen förklaring om pojkars lägre resultat.....	23
Andra krav på pojkar? .....	27
Är skolan anpassad efter pojkar? .....	28
7.2.1 Sammanfattning intervjuer .....	29
<b>8. Diskussion</b> .....	<b>30</b>
8.1 Metodreflektion .....	30
8.2 Sammanfattning.....	30
8.3 Resultatdiskussion .....	31
8.3.1 Sociokulturellt perspektiv .....	32

8.3.2 Genusteori .....	33
8.3.3 Implikationer för specialpedagogisk teori och praktik.....	35
8.4 Avslutande reflektioner .....	37
8.5 Fortsatt specialpedagogisk forskning .....	38
<b>Referenslista.....</b>	<b>39</b>
<b>Bilaga 1: Informerat samtycke.....</b>	<b>42</b>
<b>Bilaga 2: Intervjuguide: Elever.....</b>	<b>43</b>

# 1. Inledning

## 1.1 Bakgrund

Nyhetssändningar och artiklar har den senaste tiden speglat en debatt om krav på ändringar och reformation av den svenska skolan. I vissa internationella jämförelser med resten av Europa ligger både svenska pojkar och flickor sämre till än tidigare. I jämförelse med svenska flickor uppvisar svenska pojkar lägre studieresultat. Här är det viktigt att poängtera att dessa jämförelser främst gäller kunskaper i det svenska språket, främst läsförståelse, och ämnet matematik. I Engelska har svenska barn, både pojkar och flickor, istället mycket höga kunskaper. I gruppen med lägst medelbetyg i svenska och matematik i Sverige finner man flest pojkar (PISA, 2012). Vad kan pojkars lägre resultat leda till? På gymnasiet i de studieförberedande programmen finns fler flickor än pojkar. Här presterar flickor också bättre än pojkar. Flickor dominerar intaget på de högre utbildningarna i Sverige (Högskoleverket Rapport 2008:20 R). Redan idag dag finns fler flickor än pojkar på de studieförberedande gymnasieprogrammen samt på de högre utbildningarna.

Fenomenet att pojkar har lägre studieresultat än flickor är inte typiskt för Sverige. Man finner intressant nog samma skillnader mellan pojkars lägre resultat i jämförelse med flickors studieresultat i hela Europa (PISA, 2012).

En debatt pågår om att göra något åt situationen och därför finns här ett behov av att diskutera möjliga orsaker till svenska elevers, pojkars lägre studieresultat. På grund av situationen har Skolverket (2013) utfört en lägesrapport. Lägesrapporten visar att våren 2012 i årskurs 9 var flickors genomsnittliga medelvärde 223 medan pojkars medelvärde var 199 (Skolverket, rapport 387, 2013). Den negativa resultatutvecklingen har enligt Skolverkets rapport samband med föräldrars utbildningsnivå, den socioekonomiska bakgrunden samt om man har utländsk bakgrund (Skolverket, rapport 387, 2013). I Regeringskansliets rapport *Könsskillnader i utbildningsresultat* (2004) lägger man till ytterligare en förklaring om könsskillnader i uppvisat studieresultat. Regeringskansliet kommer fram till att en påtagligt sämre läsförmåga hos pojkar kan vara en förklaring till lägre studieresultat (Regeringskansliet, 2004).

Det finns forskning i Sverige på området om eventuella orsaker till lägre studieresultat hos pojkar (Wernersson, 2010). Forskningen visar intressant nog liknande resultat; det finns inga specifika orsaker till att pojkar skulle ha lägre skolresultat än flickor. Undersökningar och studier på området mäter oftast en slags kunskap, men i den här studien kommer pojkars egen syn på vad som orsakar de lägre medelbetygen presenteras. Då svenska elever och främst då pojkar halkar efter i kunskaper enligt flera undersökningar har Sverige bett OECD att göra en analys utifrån de låga resultatet som PISA-rapporten år 2012 resulterade i. Schleicher (2013) som utfört analysen kom fram till att det finns inga begåvningskillnader hos svenska pojkar och flickor som i sig skulle ligga bakom lägre studieresultat. Det han kan se är att både pojkar och flickors närvaro i skolan är låg. Enligt Schleicher stör svenska elever undervisningen såpass att studier är svåra att genomföra. Ytterligare en aspekt som har framkommit i forskning om skillnader mellan pojkar och flickors studieresultat kan förstås utifrån det sociokulturella perspektivet. Hattie (2009) lyfter den sociala struktur pojkar befinner sig och lever i som orsak till skillnader i studieresultat. Samhället bygger på skolan och utbildning som en framgångsfaktor. För pojkar som grupp i samhället och ur ett demokratiskt perspektiv skulle låga studieresultat kunna bli avgörande för deras framtid (SFS 2010:800 4§). Pojkars egen uppfattning om den kultur de lever i och samhällets och pojkars egen inställning till skolprestationer får här stå i fokus.

## 1.2 Skolans kvalitetsrapport

Gymnasiekolan där föreliggande studie har genomförts, utför en så kallad kvalitetsrapport. Kvalitetsrapporten ingår i ett systematiskt kvalitetsarbete. Som ett led i den nya skollagsstiftningen finns inget krav på att skolor ska presentera en kvalitetsredovisning (Skollagen 4 kap. 3§). Fokus har istället flyttats till systematiken i kvalitetsarbetet och till att nödvändiga utvärderingar, analyser och åtgärder genomförs kontinuerligt under ett läsår. Syftet är att skolan ska utvecklas och sträva mot att alla elever ska uppnå ett slutbetyg gärna med goda resultat (Lgy 11. 2 kap. 2.6.). Denna studie är en del av utvecklingsarbetet på skolan. Det specialpedagogiska arbetet skall försöka detektera orsaker till elevers (pojkar) lägre studieresultat.

Som underlag för skolans kvalitetsarbete finns statistik hämtat ur betygsdatabasen Extens, skolans elevenkät, kommunens årliga kvalitetsundersökning och kursutvärderingar. Kvalitetssiffrorna har i sin tur bearbetats genom; diskussioner och dokumentation med personalgrupper, referensgrupper bestående av elevrepresentanter från olika klasser, klassdiskussioner om särskilda ämnen dokumenterade av mentor, samt analys av statistik och dokumentation genom skolans kvalitetsansvariga.

Kvalitetsarbetet genomförs med en tydlig struktur. Vissa processer är planerade, medan andra har lagts till efter behov under läsåret. Två principer har identifierats och har fått stå som struktur; 1. Skolan arbetar kontinuerligt med befintliga processer. 2. Skolan dokumenterar de pågående processer (bakgrund/resultat/analys/ åtgärder) som är i gång.

För denna studie har den del i kvalitetsarbetet som presenterar eventuella skillnader om varför pojkar inte når ett slutbetyg eller ett lägre resultat än flickor under efter tre års studier valts ut. Nedanstående tabell visar skolans elevers slutbetyg efter tre års studier. Slutbetyg med högskolebehörighet är det betyg man kan söka vidare på till vidare studier på högskola eller universitet. Ett slutbetyg innebär att eleven har mer än 250 poäng i IG och därmed inte får med sig ett fullständigt betyg för att söka till högre studier. Denna tabell ingår i skolans kvalitetsrapport utförd 2012. Tabellen påvisar att endast 62 % av pojkarna i Samhälle webb medieprogrammet uppnår ett slutbetyg med högskolebehörighet. För denna studie är det pojkar på medieprogrammet Samhälle webb media som valts ut då man här tydligt kan se det finns en signifikant skillnad mellan pojkar och flickors slutbetyg.

Procentuell sammanställning av resultat för avgångselever juni 2012 – pojkar och flickor:

Program	Slutbetyg med högskolebehörighet för pojkar	Slutbetyg med högskolebehörighet för flickor	Andel pojkar med slutbetyg	Andel flickor med slutbetyg
Samhälle, webb, media	62%	100%	100%	100%
Turism, kommunikation, ledarskap	*	100%	*	90%
Friskvård, omvårdnad, ledarskap	*	100%	*	100%
Media, bild, kommunikation	100%	82%	100%	92%
Samhälle, människa, beteende	*	95%	*	81%
Natur, människa, beteende	100%	100%	100%	100%

Natur, webb, media	100%	100%	100%	100%
<b>Samtliga</b>	80%	96%	100%	89%

\* står för att inga pojkar fanns i programmet.

Skolan har analyserat de faktorer som kan ligga bakom lägre resultat hos elever. En faktor är fysisk eller psykisk ohälsa. Fem av de sju elever som inte klarade av att fullfölja sina studier berodde på omfattande ohälsa. En annan viktig faktor är de elever som inte fullföljde sin utbildning på grund av bristande studiemotivation, vilket i sin tur ledde till att frånvaron varit omfattande. På grund av sekretess är det omöjligt att här beskriva vad som är orsaker eller hur de åtgärdats med tanke på de få elever det gäller och att det därmed skulle kunna röja de det gäller. Alla ovanstående elever hade åtgärdsprogram. Kontakter med BUP, socialtjänst har varit en del av arbetet tillsammans med skolans EHT. I Elevhälsoteamet ingår specialpedagog, rektor, kurator och skolsjuksköterska.

I analysen över skillnader i pojkars och flickors slutresultat anser skolan att resultaten är på väg att jämnas ut. Det här kan man se i jämförelse från en tidigare rapport som utfördes 2010. En högre andel pojkar når ett slutbetyg, men flickor blir i högre grad högskolebehöriga. Det program där pojkarna sticker ut är i medieprogrammet (samhälle webb media). 62 procent av pojkarna på medieprogrammet (samhälle webb media) når inte högskolebehörighet. När det gäller att uppnå ett slutbetyg i medieprogrammet, gäller både pojkar och flickor, hela 94 procent i slutbetyg i jämförelse med riksgenomsnittet som ligger på 79 procent. De klasser som observerats och pojkar som valts ut för intervjuer för denna studie har främst valts från medieklasserna då det är tydligt att pojkar där har lägre måluppfyllelse och betygsresultat.

Här presenteras också skolans egen betygsanalys om orsaker till varför pojkar får lägre betyg eller att de inte når målen. Analysen av kvalitetsrapporten får utgöra en del av bakgrunden till detta arbete. I skolans kursanalyser ska undervisande lärare redovisa orsaker till elevers underkända betyg. Det kan till exempel gälla om spridningen mellan de olika betygsstegen är stor. Intressant för denna studie är lärares analys av eventuella skillnader mellan manliga och kvinnliga elevers betygsresultat och om orsaker. Som lärare uppmanas man att utgå från individ-, grupp- och organisationsnivå. I kvalitetsansvariges sammanställning av lärares förklaringar till att elever inte uppnår målen kan man läsa:

*Sammanfattningsvis kan man säga att orsakerna till stödbehovet oftare söks hos eleven än "utanför" dvs, gruppen, hos läraren, i skolans struktur eller arbetssätt. Vi bör som skola bli bättre på att också titta på den omgivande strukturen och "kulturen", tex i klassen när vi söker orsaker till att eleven inte uppnår kunskapsmålen.*

I lärares syn på manligt och kvinnligt anger alla lärare att man i sin undervisning inte gör någon skillnad mellan pojkar och flickor. Orsaker till att elever får F eller E anses beror på hög frånvaro på grund av fysisk eller psykisk sjukdom, hög frånvaro generellt eller brist på motivation. I elevers eget arbete, produktion, ansvarstagande och så vidare anser lärare att de inte ser någon skillnad mellan pojkar och flickor. Lärare svarar också att man som lärare inte anser sig göra skillnad på pojkar och flickor i sin planering, upplägg eller genomförande. Lärares påståenden om att man inte gör skillnad mellan pojkar och flickor är intressant då pojkars egen uppfattning utifrån intervjuer, skiljer sig från vad lärare säger.



## 1.3 Problemformulering

Det är ett intressant och komplext område att undersöka om sociokulturella faktorer skulle kunna vara orsak till pojkars och flickors skillnader i studieresultat (Hattie, 2012). Orsaker till pojkars lägre medelbetyg kan finnas i samhällets syn på det manliga och hur pojkar själva identifierar sig med sin omvärld. Ett sociokulturellt fenomen som utgör grund till att pojkar inte presterar och gör sitt yttersta ska här belysas.

## 2. Syfte och frågeställningar

Denna studie försöker beskriva och analysera pojkars föreställningar om orsaker till pojkars uppvisade lägre studieresultat. Skolan, den miljö där pojkar befinner sig, har stått i fokus för observation. Efter observationer har frågor formulerats. I efterföljande intervjuer har syftet varit att pojkar själva ska få möjlighet att formulera sina uppfattningar om möjliga orsaker. Syftet har brutits ner i följande frågeställningar:

1. Vad är pojkars erfarenhet av skolan och möjligheter till goda skolresultat?
2. Hur ser pojkar på vikten av goda resultat?
3. Vad har pojkar för förväntningar på skolan och framtiden?

## 3. Teoretiska utgångspunkter

Här har tre teoretiska utgångspunkter utgjort en grund. Teorier som för detta arbete använts bekräftar det observationer och intervjuer visat. Tidigare studier och forskning tyder på att inga egentliga skillnader finns hos pojkar och flickor när det gäller att skolarbete och skolresultat (Hattie, 2012; Schleicher, 2014; Wernersson, 2010). Därför är det sociokulturella perspektivet och genusteori betydelsefulla utgångspunkter. Dessutom är specialpedagogik som disciplin och teori också intressant då det specialpedagogiska perspektivet liksom det sociokulturella samt genusteorin studerar de processer som formar och förändrar människan socialt, kulturellt och historiskt (Connell, 2005; Harding, 1986; Hirdman, 2003; citerat av Lindqvist, 1999) Här följer en presentation av de tre teoretiska perspektiven och varför teorierna här är betydelsefulla för att försöka förklara varför pojkar når lägre studieresultat.

### 3.1 Sociokulturellt perspektiv

Alla, män såväl som kvinnor lever inom historiska och kulturella förutsättningar. Dessa kulturella förutsättningar kan ses som ramar som är något självklart och osynligt (Hundeide, 2003). Den tid och den kultur ett barn växer upp i styr dess utveckling. Det är olika psykosociala strukturer som knyts till bland annat kön och social status. Genus blir en aspekt i ett sociokulturellt lärande. I dagens moderna samhälle blir identitetsbilder mindre synliga och den naturgivna ordningen blir kontinuerligt försvagad (Hundeide, 2003).

Lindqvist (1999) refererar till Vygotskij och skriver att enligt det sociokulturella perspektivet är elevens tänkande socialt och kulturellt. Lev Vygotskij, föregångaren till det sociokulturella perspektivet menade att det är i den sociala miljön människan får kunskap. Lärandet är enligt Vygotskij en högst individuell process. De faktorer som ligger bakom dessa processer utgår från individens sociala aktiviteter. På intermental nivå utvecklas nya kunskaper, vilket betyder

att medvetandet utvecklas i samverkan med andra. Denna process är mental och påverkas och utvecklas från en social samverkan, till en individuell.

Klassrummet kan ses som ett intersubjektivt rum enligt Hundeide (2001). Klassrummet skapas och formas av de som befinner sig där, elever och lärare. I inlärningsmiljön formas de normer för hur man blir accepterad. Hattie (2009) kommer fram till att satsningar på uppförandet i klassrummet är viktigt för att uppnå goda resultat. Hattie beskriver också att en positiv känsla av sammanhang och ett starkt ledarskap för att skapa en situationsanpassad medvetenhet ger de största förutsättningarna för inläring. Vygotskij menar också att sociala processer i klassrummet är en förutsättning för att kunskaper ska läras in (citerat av Lindqvist, 1999). Skolgången är utifrån ett sociokulturellt perspektiv mer än enbart undervisningens innehåll. Säljö (2005) skriver att ur ett sociokulturellt perspektiv är inte kunskaper något som individer bär med sig färdigförpackad. Kunskap är inte kunskap i sig:

”Utmaningen är att hitta lärandets karaktär och förstå de händelser och sammanhang där individer och kollektiv ändrar sina sätt att hantera sin omvärld och att förstå den, de situationer där de transformerar både sig själva och sin omvärld.” (Säljö, 2005 s 20-21)

Vygotskij beskriver språket som ett viktigt verktyg för att förstå och beskriva omvärlden. Språket och tänkandets mekanismer är kollektivt konstruerade (citerat av Lindqvist, 1999). Sociokulturella språkliga redskap skapas genom social interaktion. Detta kallas appropriering; det vill säga att genom socialisering ges kulturella redskap såsom språk, genrer och ett skriftspråk (Hundeide, 2006). Utan språkets redskap försämras tänkandet (Säljö, 2005). PISA-rapporten (2012) visar att det är bland annat läsförståelsen som skiljer pojkar och flickor åt och att det skulle kunna vara en orsak till pojkars lägre medelbetyg.

## 3.2 Genusteori

*Genus* är för denna studie ett centralt tema. Biologisk tillhörighet tillika kulturell och social prägel tillhör begreppet genus (Hirdman, 2003). Genusvetenskap är den forskning som bedrivs med genus som huvudämne. Begreppet genus används inom den humanistiska och samhällsvetenskapliga forskningen där man försöker förstå idén om vad könets betydelse gör för individen. Handlingar och föreställningar formar det sociala könet (SOU 2010:51).

Genusteori är en samling samhällsvetenskapliga teorier där manligt och kvinnligt uppfattas som sociokulturella kategorier. Dessa sociokulturella kategorier förändras ständigt i tid och rum. Det är mäns och kvinnors roller, status och maktförhållanden historiskt, kulturellt och socialt som är utgångspunkter. Forskning på området genus bidrar med olika begrepp och teorier som eventuellt förklarar hur genus formas och skapas. Genusforskning sker på flera olika vetenskapsområden till exempel inom pedagogik och biologi.

Begreppet genus kommer från engelskans ord gender. Genus betecknar det sociala och kulturella könet. Genus står för de föreställningar som finns om vad som är manligt och kvinnligt i det samhälle och kultur män och kvinnor lever i. Genus är ett uttryck för att försöka se och förstå hur ojämställdhet och jämställdhet uppstår. Föreställningar om genus är komplexa och skapas hela tiden. Ofta är människor inte medvetna om de kategoriseringar om vad som är manligt och kvinnligt och som ständigt görs. Genusvetenskaplig kunskap innebär att man ska förstå samhället på ett nytt sätt (Hedlin, 2010) Det finns många teorier som beskriver genus och hur genus skapas. Här presenteras tre:

Hirdman (2003) har forskat om hur genus framträtt i olika historiska sammanhang. Hon beskriver hur samhället och den tid och kultur man lever i skapar osynliga regler, normer och seder om vad som är kvinnligt och manligt. Hirdman framhäver två vad hon kallar logiker som beskriver hur genus upprätthålls. Den första är att manligt och kvinnligt hålls isär. Isärhållandet sker genom dikotomier, det som är manligt och kvinnligt kategoriseras. Till exempel kläs ofta pojkar i blått och flickor i rosa. Andra egenskaper såsom att pojkar är bråkiga och flickor är tysta och lugna tillskrivs det kön man är född i. Pojkar och flickor, män och kvinnor hålls isär med vad som anses vara manligt och kvinnligt. En annan logik består i en hierarkisk ordning där det ena könet värderas högre än det andra. Det som är manligt har i de flesta sammanhang högre status än det som är kvinnligt. I Hirdmans teori om genus och hur genus skapas beskrivs det mönster alla är med och skapar av såväl män som kvinnor. Det finns kvinnor med högre status än män och det finns människor som är medvetna om att inte kategorisera efter kön på individuell nivå, men ofta är man omedveten om att så sker. Genuskontraktet skapas på gruppnivå och som strukturer i samhället.

Harding (1986) har en liknande syn om den manliga och kvinnliga dikotomi som beskrivs av Hirdman (2003). Likaså om den manliga överordning och den asymmetri mellan manligt och kvinnligt som Hirdman beskriver i sin forskning. Genus påverkar ständigt hur vi tolkar, tänker och resonerar menar Harding (1986). Det är en ständig process som sker i tre nivåer. En nivå är en symbolisk process som handlar om de föreställningar som finns om manligt och kvinnligt. En annan är en strukturell process om hur arbetet mellan män och kvinnor är organiserat och uppdelat. Individens egen könsidentitet är en tredje process. De här processerna menar Harding samverkar och upprätthåller det manliga och kvinnliga i samhället.

Connell (2005) har forskat om maskulinitet. Connells begrepp hegemonisk maskulinitet är hennes bidrag till maskulinitetsforskningen. Hegemonisk maskulinitet står för en kulturell dynamik där grupper i en kultur (män) gör anspråk på och har en dominant position. Detta upprätthålls genom accepterade strategier i en genusrelation enligt Connell. Den patriarkala genusordningen upprätthålls genom den hegemoniska maskuliniteten och den symboliska och kulturella status detta innebär.

Ås (2004) beskriver en teori om härskartekniker och hur dessa upprätthåller maktförhållandet mellan män och kvinnor. Både män och kvinnor kan använda sig av härskartekniker. Några av de härskartekniker Ås tar upp är osynliggörande, förlöjligande och objektifiering. Objektifiering innebär i sammanhanget att man bedöms efter hur man ser ut, klär sig och så vidare och inte efter ens förmåga som en tänkande varelse.

Ytterligare ett sätt att se på genus ges av Holter (2005). Holter som forskar om jämställdhet och maskulinitet är kritiskt till att man inom viss feministisk och maskulinitetsforskning ser manlighet som direkt orsak till ojämlikhet och att detta leder till kvinnors situation som underordnade mannen. Holter menar att ofta ses mannens natur som något oföränderligt och att man i detta söker orsaker till ojämlikhet i samhället. Problemet måste ses i ett större och strukturellt perspektiv. Samhällsstrukturer är det fundament som genussystemet vilar på såsom historiska, samhälleliga, kulturella och ekonomiska faktorer. Genussystemet, manligt och kvinnligt hos enskilda individer och förståelsen av kön kan inte förstås isolerat utan man måste söka i de övergripande strukturerna. Synen om vad som är manligt och kvinnligt delas enligt Holter av både kvinnor och män. Socialt konstruerade skillnader ses av både män och kvinnor som fundamentala ontologiska skillnader. Ur ett genushierarkiskt perspektiv, ses mannen i en patriarkal maktrelation gentemot kvinnan, där mannen enligt tradition skulle vara

viktigare och ha en större förmåga till socialt ansvar. Enligt Holter är det tvärtom. Problemet är att maktstrukturer som upprätthåller patriarkatet blandas ihop med manlighet. Genusstrukturer är ett meningssystem och maktstrukturen är ett patriarkat som tillåter den manliga dominansen. Delvis är de överlappade men för att förstå den patriarkala dominansen måste problemet ses utifrån samhället och dess maktstrukturer och individens initiativ.

### 3.3 Specialpedagogik som disciplin

I denna studie presenteras även specialpedagogik som teori. Resultatet för denna studie kommer vara en del av utvecklingsarbetet där studien utförts. Därför är det av stor vikt att koppla teorin till det vetenskapliga specialpedagogiska området. Specialpedagogik är en tvärvetenskaplig och akademisk disciplin. Man studerar de processer som formar och förändrar människans sociala, kulturella och historiska sammanhang. Fältet är komplext då det spänner över flera discipliner; psykologi, sociologi, filosofi och medicin (Ahlberg, 1999; Asp Onsjö, 2006). Man kan se pedagogik som läran om undervisning ur ett kulturellt och sociologiskt perspektiv.

Vad är det då som är så speciellt med specialpedagogik och hur skapas optimala inlärningsmetoder och förutsättningar för alla elever i klassrummet? Vad är förutsättningarna för den bästa pedagogiken för individen i det sociala sammanhanget? Alla elever ska ha en likvärdig utbildning, det är enligt Haug (2008) ett centralt begrepp i diskussionen om att skapa en social rättvisa. Då pojkar är en grupp som oftare än flickor får specialpedagogiskt stöd (Giota, Lundborg, 2007) är det ur forskningssynpunkt intressant att ta reda på vilka orsaker som kan ligga bakom detta. Den senaste tiden har specialpedagogik framställts som ett pedagogiskt dilemma (Rosenqvist, 2004). Nilholm (2007) säger att ordet specialpedagogik antyder att det finns situationer där en normal pedagogik inte räcker till. Här under följer en kort beskrivning av de vanligaste specialpedagogiska perspektiven, perspektiv i betydelsen flera sätt att se på problemet om hur specialpedagogisk verksamhet bedrivs i den svenska skolan.

Det kompensatoriska perspektivet söker efter främst neurologiska och psykologiska processer där man försöker kompensera för individens problem. Ofta är en diagnostisering central för att kunna skapa metoder där man kompenserar för orsaker, så att individen ska klara av skolan (Nilholm, 2007).

I det kritiska perspektivet ifrågasätts det fokus på individen som ensam bärare av problemet som det kompensatoriska perspektivet innebär. Ur ett sociokulturellt perspektiv stigmatiseras de elever som särskiljs. Det blir inte ett vetenskapligt redskap utan skapar ett strukturellt förtyck. Det kritiska perspektivet vill få fram en mer demokratisk pedagogik där man utgår från olika nivåer vid identifieringen av orsaker till en elevs behov. På såväl individ, grupp och organisationsnivå är områden där man söker efter orsaker (Nilholm, 2007).

Dilemmaperspektivet beskriver svårigheten och dilemmat i att lära alla individer på samma sätt. Elever förväntas lära på samma sätt och få liknande kunskaper. Ur ett sociokulturellt perspektiv är dilemmaperspektivet intressant då den sociala, kulturella bakgrunden kan påverka hur man som individ förstår sammanhang och lärande i undervisningen. Orsaker till en elevs problem kan vara intellektuella resurser och vanan, förmåga och tillgång till artefakter som datorer, böcker osv. Skolan anpassar sig sällan till alla elever då det gäller anpassning av texter och eller i kommunikation så den överensstämmer med elevers erfarenheter (Nilholm, 2007).

## 4. Tidigare forskning

I detta kapitel kommer först det specialpedagogiska området och dess utveckling beskrivas. Sedan följer en presentation av forskning om pojkar och om möjliga orsaker till att deras studieresultat är lägre än flickor både ur ett historiskt och modernt specialpedagogiskt perspektiv.

### 4.1 Det specialpedagogiska forskningsområdet

Specialpedagogik är tvärvetenskapligt och berör många discipliner. Filosofi, psykologi, sociologi och medicin är vetenskaper som ligger till grund för forskning på området. Specialpedagogiken utgör ett brett och stort vetenskapligt fält. Det är knappast möjligt för en forskningsinriktning att täcka det studerade (Fischbein, 2007). Ofta behövs flera och olika insatser för att individer ska utvecklas. Specialpedagogiken vill skapa förutsättningar så att alla människor ska kunna utvecklas på lika villkor, en likvärdighet i samhället (Johansson, 2013). Ett problem kan vara att kunskapsområdet har vuxit fram ur olika forskningsområden. Det kan uppstå problem med så många kunskapsområden. En debatt om vad som är rätt och fel, om vilken forskningsdisciplin som ska utgöra grund för forskning blir ett dilemma (Björck-Åkesson, Nilholm 2007).

Som eget kunskapsområde tog specialpedagogik sin form 1962. Det var ett regeringsförslag att ett eget institut skulle upprättas och speciallärare skulle utbildas (Persson, 2007). I början användes begreppet; specialundervisning. Specialundervisningen innebar att speciella åtgärder sattes in för speciella barn i speciella miljöer. Ofta fokuserade man på individens brister i första hand med psykologi och medicin och att detta förklarade elevers svårigheter i skolan (Nilholm, 2007).

Barn kategoriseras och man kopplar avvikelser till olika neurologiska faktorer (Nilholm, 2007). Rosenqvist (2007) kritiserar detta synsätt på individen som ensam bärare av problematiken och forskning utifrån det kategoriska perspektivet. Specialpedagogiken kan kritiseras och uppfattas vara förtryckande då man fokuserar på individens avvikelser (Nilholm, 2007). Det kritiska perspektivet ifrågasätter utpekandet av barn som onormala och avvikande. Specialpedagogiken som område där det onormala skiljs från det normala ifrågasätts. Det kritiska perspektivet menar att forskning om barns möjligheter till utbildning borde fokusera på sociala processer. Dilemmat med att enbart titta på orsaker hos individen uttrycks även i dilemmaperspektivet som till exempel Clark, Dyson och Millward (1998) tar upp. De menar att det är viktigt att skapa kunskap om hur motsättningar tar sig uttryck i verksamheten då utbildningssystemet är både komplext och motsägelsefullt (Nilholm, 2007).

Senare forskning har inkluderat sociologi och fokuset på individen som orsak och problembärare har förändrats. Ett "problem" inom specialpedagogiken och forskning på området är samhällets beroende av utbildningspolitiska beslut (Ahlberg, 2009). Detta är viktigt i sammanhanget. Ahlberg (1999) diskuterar om svårigheten att inrätta "en skola för alla". Den svenska skolan har en överenskommelse gentemot Salamancadeklarationen och FN:s konvention gällande barns rättigheter. Ahlberg menar att detta kan tolkas som om alla skolbarn har rätt till utbildning. Det kan också enligt Ahlberg tolkas att det är skolan som är ansvarig och har en skyldighet för elevers rätt till en samvaro med andra i gemenskapen. Samhälleliga beslutsfattare har enligt Fischbein (2007) skyldighet att följa och arbeta efter styrdokument, betoning av demokrati, rättvisa och inkluderande principer. Beslut på politisk nivå ska finnas i skolverksamheten på organisation- grupp- och individnivå. Ytterligare en

aspekt är att skolans utveckling av en skola för alla dessutom styrs av begränsningar i den så kallade valfrihetsprincipen och genom ekonomiska styrinstrument.

Holm (2008) har i sin doktorsavhandling tittat på femininiteter och maskuliniteter i svenska klassrum. Holm presenterar att ett sätt för elever att nå social framgång sker via en balans att som elev förhålla sig lagom i sin sociala framtoning. Inga över eller underdrifter sker åt något håll, vare sig då det gäller studier eller i elevers framtoning på det sociala planet. Här beskriver Holm att den individuella statusen bygger på olika kapital. Att vara "rätt" person anses av Holms intervjuade elever som ideal både hos flickor och hos pojkar. Kapitalen varierar och kan bland annat vara ekonomiska, som ger förutsättning att ha råd med rätt kläder. Ett kulturellt kapital innebär att personen med lätthet läser av och lär sig skolans olika koder. Ett kapital i form av en vältränad kropp eller rätt utseende anses viktigt. Ett socialt kapital anges också, vilket innebär att man som elev har rätt kontakter och nätverk. Elever lägger själva detta ansvar på individen, enligt Holm. Elever själva konstruerar hela tiden femininitet och maskulinitet. Framgång eller misslyckanden beror på hur man kan förvalta de olika kapitalen.

Avslutningsvis kan konstateras att den specialpedagogiska forskningen är problematisk och komplex. Området ska förstås både ur individ- och samhällsperspektiv (Persson, 2007). Enligt Nilholm (2007) bör orsaker om vad som konstituerar kunskapsobjektet, det som definierar pedagogik, vara grundläggande frågor om hur kunskapsområdet beskrivs.

## **4.2 Tidigare forskning om möjliga orsaker till pojkars lägre studieresultat**

I en doktorsavhandling påvisar Svensson skillnader mellan pojkar och flickor i skolprestationer (Svensson, 1971). Svensson granskade så kallade standardprov som motsvarar dagens nationella prov. Redan på sjuttioalet fann Svensson skillnader i studieresultat mellan pojkar och flickor. Då var pojkar bättre på numeriska och spatiala uppgifter. Flickor visade bättre resultat på verbala uppgifter. I SOU 2009:64 finns beskrivningar om könsskillnader i skolprestationer. Här kan man läsa att flickor har gått om och pojkar enbart är bättre i idrott och hälsa än flickor. Pojkar har markant har lägre skolresultat i övriga jämförda kurser än gruppen flickor (SOU 2009:64).

Karolinska institutet utförde på uppdrag av Regeringen en studie där pojkar och flickor från olika riskmiljöer deltog (Socialstyrelsen och Statens folkhälsoinstitut 2011-2014:2011-9-24). Det visade sig att det fanns skillnader i mognadsförlopp mellan pojkar och flickor. På grund av skillnader i mognadsförloppet fann man att pojkar hade större svårigheter inför de krav som ställdes i skolan. De största skillnaderna ser man i läsförståelse. Flickor verkar också ha en större förmåga att arbeta mer systematiskt och effektivt. Genusfrågan har undvikits enligt Fischbein (2007) och pojkarna är de stora förlorarna när skolan bortser från dessa skillnader när det gäller kön och sociala konstruktioner, genus.

Om mognadsförloppet skiljer sig mellan pojkar och flickor skulle det kunna påverka hur inläring och prestationer i skolan. Ingvar (2010) professor i integrativ medicin har kommit fram till att det finns skillnader i pojkars och flickors hjärnor. Bland annat säger Ingvar att flickors hjärnor ligger ett till två år före i hjärnmognad. Ingvars menar att dessa skillnader mellan könen är viktigt att vara medveten om. Om skolan blundar för dessa skillnader kan pojkar ytterligare bli förlorare i den svenska skolan enligt Ingvar. Det här skulle kunna förklara skillnader i lägre åldrar mellan flickor och pojkar. När det gäller pojkar och flickor i

gymnasieåldern menar författaren att en viktig faktor är hormoner som i tonåren påverkar inlärningsmotivationen. Skillnader i hjärnans utveckling är dock inte hela sanningen menar Ingvar. Han menar att förväntningar och kulturella aspekter är viktiga avgörande faktorer för barn, främst för äldre barn och ungdomar. Om sociala strukturer och kulturella aspekters påverkan för pojkars och flickors studieresultat har Wernersson (2010) forskat om.

Wernersson (2010) har forskat på sociala strukturer som eventuella orsaker till att pojkar inte lyckas i skolan. För pojkar är status viktigt och de vill inte förknippas med skolduktiga flickor. Man kan riskera att uppfattas som feminin om man lägger ner för mycket jobb på skolarbetet. Det verkar finnas en antipluggkultur där pojkar vill försäkra sig om att behålla sin maskulina status. Det rör sig om komplexa och värdeladdade fenomen menar hon. Ur ett sociokulturellt perspektiv kan man också se att pojkar får ta mer ansvar och själva pröva sig fram till skillnad från flickor som är mer kontrollerade och styrs.

En av de senaste, och en av de största forskningsöversikter som utförts är Hatties studie *Visible Learning* som presenterades 2009. Denna studie är en metasyntes som bygger på mer än 50 000 studier där mer än 80 miljoner elevers studieresultat analyserades. Många intressanta faktorer ses i denna studie ligga bakom elevers förutsättningar att prestera i skolan. Faktorer som har liten påverkan på studieresultatet har presenterats under dimensionen personlighet. I betydelsen av kön finns det inga egentliga belägg för att könstillhörighet i sig skulle ha någon betydelse för skolresultat. Hattie menar att skillnader i studieresultat beror på andra orsaker än könstillhörighet. Förväntningar på de olika könen samt den kultur pojkar och flickor hör till är en större påverkansfaktor än kognitiva orsaker. Det är påverkan på elevers studieprestationer som stått i fokus. I studien finner man 138 påverkansfaktorer som rangordnas efter en så kallad effektstorlek. Faktoreorna delas in i olika kategorier; eleven, hemmet, skolan, läraren, läroplanen/utvecklingsprogram och undervisning. Hattie betonar vikten av att synliggöra undervisning och lärandeprocesser och ser agerandet mellan elever och lärare som de viktigaste nycklarna i sammanhanget. Här följer resultatet av Hatties analys som för denna studie är relevant.

En påverkansfaktor med hög effekt på studieresultat är enligt Hattie hemmiljön och vilken inställning till studier hemmet har. Hatties analys visar att intellektuell stimulans i hemmet direkt påverkar elevers inläring. Detta innefattar till exempel föräldrars engagemang i barnets utveckling. Familjers socioekonomiska status är också en stor påverkansfaktor enligt studien. Föräldrar med högre ekonomisk inkomst kan ha en annan inställning till studier, då de själva ser vinningen av en utbildning och kunskaper, eller hårt arbete. Det som visat sig i studien är att föräldrars förväntningar och ambitioner på barnen är viktigare än till exempel kontrollera barnens läxor, kamratkontakter och tv-tittande.

Hattie (2012) presenterar att en bra studiemiljö är viktig för goda resultat. I klassrum där det finns möjlighet att arbeta och där det finns studiero, där elever inte stör eller ägnar sig åt annat än skolarbete finns de största möjligheterna och förutsättningar för att lyckas med studier. Elever som stör eller som har dålig influens på sina kamrater påverkar möjligheterna att lyckas. Studien visar att arbetet med elevers förmåga att utveckla ordförråd knutet till läsförmåga har en hög påverkansfaktor. Elever behöver dessutom öva upp sin förmåga att tänka flexibelt och öva upp sin kreativa förmåga. Att ha ett bra ordförråd och en god läsförmåga är en förutsättning för goda studieresultat.

I studien visade det sig att elevens personlighet är en påverkansfaktor för skolresultaten. Enligt Hattie (2012) är individens syn på vikten av studier avgörande. I diskussionen om vissa

pojkers sämre studieresultat kan man läsa att inget belägg finns för att kognitiva skillnader mellan könen skulle orsaka skillnader i studieresultat. Han poängterar att det finns större skillnader inom gruppen pojkar och gruppen flickor än mellan könen. Skillnader i resultaten mellan pojkar och flickor beror enligt Hattie på helt andra saker. Här lyfter han fram att kulturen de befinner sig i och olika förväntningar på flickor och pojkar är orsak till skillnader i studieresultat. I den sammanfattande tolkningen av det resultat över kategorier med hög påverkansfaktor på elevers studieresultat säger Hattie bland annat att det är viktigt att komma ihåg att det är eleverna själva som slutligen avgör vad de lär sig. Detta förutsatt att studiemiljön är god och att läraren bedriver en god undervisning.

Här presenteras den analys av PISA-rapporten som utfördes av Schleicher 2014. För detta arbete är själva analysen av PISA-rapporten viktig. Analysen ger en förklaring till det PISA-rapporten inte kan påvisa enbart genom procentuella resultat. Här har orsaker till pojkars lägre studieresultat valts ut. I avsnittet *gender differences* (s. 29) kan man läsa att skillnader finns mellan pojkar och flickor i studieresultat (Schleicher, 2014). PISA-rapporten (2012) visar att svenska pojkar når sämre resultat än svenska flickor. Flickorna har gått om i läsning och problemlösning. Även om både pojkar och flickor från tiden när mätningarna började på 60-talet förbättrat skolresultat så är flickors positiva utveckling större. Både svenska flickor och pojkar har i jämförelse med andra länder låga resultat. I Schleichers analys tas olika områden upp. Här följer några exempel. En orsak skulle enligt Schleicher kunna vara att den svenska skolan ser ut på samma sätt. Det finns lite variation i upplägg och valmöjlighet för att passa alla elever. Svenska elever upplever skolmiljön mer negativ i jämförelse med andra OECD-länder. Enligt Schleicher kan hög frånvaro vara en orsak till lägre betygsresultat. Svenska elever kommer ofta sent eller är inte i skolan regelbundet. Något fler pojkar än flickor kommer sent eller har dålig närvaro, men i stort sett är det samma för båda könen (58 % - 53 %) En del elever stör andra elever så att de inte kan koncentrera sig på skolarbetet. PISA-rapporten presenteras i följande kapitel metastudier.

## 5. Metastudie

För att visa skillnader i studieresultat mellan pojkar och flickor presenteras här en metastudie. Dokumentet som använts i denna studie är PISA-rapporten (2011). Det är en alarmerande rapport som visar att svenska skolelever har lägre resultat i jämförelse med andra länder inom OECD.

### 5.1 Programme for International Student Assessment – PISA

Syftet med PISA-rapporter är att ge ett underlag för länders politiker med empiriskt material. Här jämför man samband i internationella jämförelser så att de deltagande länderna kan upptäcka sitt eget skolsystems starka och svaga sidor<sup>1</sup>. PISA- resultaten återkommer med mätningar var tredje år. Fördelen med dessa återkommande mätningar är att man regelbundet kan mäta resultat och trender. Förståelse för vad de eventuella orsakerna till resultaten och eventuella konsekvenser av observerade skillnader i förmågor är betydelsefullt. Förmågor som undersöks är elevers förmåga att sätta kunskaper i ett sammanhang. Elever ska visa förmågor i att förstå processer, tolka och reflektera över information samt lösa problem. PISA

---

<sup>1</sup> PISA, en internationell studie som genomförs vart tredje år. PISA är ett OECD projekt. 15 åringar ska visa att de förstår processer, tolka och reflektera över information samt lösa problem. Samma kunskapsområden: matematik, naturvetenskap och läsförståelse undersöks varje gång. Detta möjliggör jämförelser över tid (Skolverket 2014-04-24).



är ett OECD-projekt. Elever som deltar är 15 år. För den här studien kommer den senaste PISA rapporten med resultat från 2012, som presenterades 2013 användas.

I delen *student performance* visar PISA-resultaten att när kunskaper i läsförståelse testats på svenska elever ligger deras gemensamma uppnådda poäng på 483. Intressant är att flickor i Sverige har en statistiskt signifikant högre poäng än pojkar. Flickor i Sverige har 38 poäng högre än pojkar i Sverige. I ämnet matematik har 15 åringar i Sverige 478 poäng. Även här ligger svenska flickor före svenska pojkar med 3 poäng. I ämnet naturkunskap har svenska 15 åringar 485 poäng. Flickor har 7 poäng över pojkars resultat. Läsförståelsen har den största skillnaden mellan svenska 15 åriga pojkar och flickor. Pojkar som fick lägsta poäng i läsförståelse, under 357,77 poäng var 11 %. Flickor som fick lägsta poäng var 8,0 %. I gruppen med lägst poäng finner vi således flest pojkar.

Vad som är centralt för denna studie är att tidigare forskning visar att skillnader faktiskt finns i och med pojkars lägre resultat. Skillnader i medelbetyg mellan pojkar och flickor redovisas även i skolans statistik över studieresultat där denna studie är utförd. Därför är det här intressant att försöka finna orsaker utifrån den miljö inlärning sker. Vidare skall pojkars egen förklaring på fenomenet, vad det är som kan ligga bakom lägre resultat i jämförelse med flickor försöka utredas.

## **6. Metod**

I följande kapitel redovisas val av ansats och metod. Metoden beskrivs utifrån urval, genomförande och analys samt bearbetning. Slutligen behandlas studiens trovärdighet, giltighet och generaliserbarhet och etiska aspekter.

### **6.1 Fenomenologisk ansats**

Denna studies frågeställning handlar om pojkars uppnående av mål i skolan, varför pojkar uppnår lägre resultat i jämförelse med flickor. Då det inte finns några "bevis" eller egentliga orsaker beskrivna i kvantitativ forskning kommer denna studie inrikta sig på den miljö pojkarna befinner sig i, skolan. Därför valdes här en fenomenologisk ansats.

En livsvärldsansats visar en värld och miljö i ett komplext sammanhang. Livsvärlden är ett slags sammanflätat mönster av individers egenskaper, ageranden, rum, värden, kognition, emotioner och sociala förhållningssätt. Individen eller gruppen är de som har erfarenhet av fenomenet som undersöks. Fenomenet kan bestå av flera olika kategorier som sammanförs i en så kallad essens. Essensen består av en beskrivning av en slags gemensam innebörd och formulering av "hur" och "vad" om vad som framkommer i intervjuer. Man försöker inte beskriva verkligheten i sig, utan hur verkligheten uppfattas av människan (Ahlberg, 2009). Fenomenologi försöker göra det studerade och det inte alltid synliga synligt. Att göra något synligt är i sig en metodprincip, ett argument till konflikten i att fenomenologi inte skulle vara en tillräckligt bra metod i en vetenskaplig studie (Bengtsson, 2004). Pojkarnas egna upplevelser, som för individen är sanna, beskrivs i detta arbete via intervjuer.

### **6.2 Etnografisk inspirerad studie**

Typiskt för en etnografisk metod är att det som undersöks är fenomen i den naturliga miljön. Meads (1976) symboliska interaktionism är utgångspunkten för etnografins teori. Den valda miljön blir en specifik kultur som studeras, hur teorin kan förstås. I etnografiska studier

försöker forskaren ta ett perspektiv utifrån de studerades ögon och upplevelser. Människan blir i en etnografisk studie en unik varelse.

Efter observationer har intressanta delar av materialet analyserats. Dessa delar har valts ut för att belysas och kommenteras i intervjuer av pojkar (Kvale, 1997). Enligt M. Johansson (personlig kommunikation, 24 oktober 2012) är det delvis vad som sägs men framförallt vad som inte sägs som är av vikt för en etnografisk studie. Forskaren ska förhålla sig sensitiv mot icke-verbala budskap (Ahlberg, 2009). Som observatör var deltagandet en förutsättning innan formulerandet av intervjufrågor för att se och upptäcka det som kanske inte alltid är uppenbart. En deltagande observation som metod är att belysa och att se det observerade ur ett annat perspektiv. Observationerna blev för mig som betraktare värdefulla komplement. Genom observationer kommer man närmare gruppen. Förståelsen blir större. Här upptäcktes detaljer som inte alltid skulle framkomma om studien enbart utgick från intervjuer som är mer konstruerade och med på förhand utvalda frågor (Fangen, 2004). Genom den deltagande observationen kunde så intervjufrågor formuleras som hade med sammanhanget att göra. Att kombinera en etnografisk ansats med en livsvärldsfenomenologisk ansats skulle kunnat resultera i en svårighet att kombinera vad observationer visat med de livsvärldsfenomen som här försökts detekteras. Här för denna studie har kombinationen av de två valda ansatserna visat sig fungera väl. Ahlberg (2009) beskriver hur det kan vara en fördel att använda fler informationskällor (triangulering) vilket bidrar till en ökad begreppsvaliditet som stärker studien.

### 6.3 Urval

Studien är genomförd på en gymnasieskola i en mellansvensk stad. Motivet till att utföra studien på gymnasieskolan där jag också är yrkesverksam var att en längre tid fanns till förfogande på ett och samma ställe. En nackdel med att utgå från det egna yrkesverksamma området skulle kunna vara att jag indirekt har en förförståelse och en förutfattad mening för det studien visar samt det elever beskriver i intervjuer (Stukát, 2005). Fördelen var att jag regelbundet befann mig på skolan och var ett bekant ansikte bland lärare och elever. Dessutom då denna studie kommer användas i skolans utvecklingsarbete är jag som yrkesverksam medveten om vilka resultat som skulle göra störst nytta i praktiken. Observationer har pågått under ett läsår. En etnografisk studie bygger på långvarig observation och närhet till de som observeras. Genom att vistas under en längre tid i en viss miljö ges möjligheten att fokusera på det som tas för givet. Som forskare är viktigt att ta del av och att befinna sig miljön hos det som observeras. Den sociala kontexten, här klassrummet, förklarar det sociala handlandet (Hammersley & Atkinson, 1995).

Oavsett var och i vilken miljö man observerar kommer man att påverka situationen. När en annan person än undervisande lärare kommer in i klassrummet påverkar det både elever och lärare (Fangen, 2005). Valet av skola motiveras med att jag blev mer accepterad än om jag skulle vara eleverna helt främmande. Det är viktigt att ha ett förtroende för gruppen man observerar. Utan förtroende kommer intervjuer aldrig komma till det resultat man önskar (Fangen, 2005).

En annan påverkansfaktor ligger i det faktum att jag som kvinna observerar och senare intervjuar pojkar, men också genom att de tillhör en annan ålderskategori än jag. Både effekt av mitt eget kön och min ålder skulle kunna snedvrider hur jag uppfattar det observerade och frågor jag formulerar inför intervjuer samt vilken analys som utförs av det insamlade materialet. Här är det därför viktigt att vara medveten om min könstillhörighet och inte ha

förutfattade meningar utan istället vara öppen för de fenomen jag ser (Fangen, 2004). Fangen menar att i vissa fall kan det faktiskt vara enklare för en kvinna att få tillträde till en mansdominerad värld. Kvinnor utgör inte samma hot mot män utan istället kan män känna att de kan öppna upp för en kvinna på ett annat sätt än vad de skulle göra mot en annan man. Tvärtom kan pojkar och män se en annan man som ett hot, så för denna studie kan det finnas många fördelar i att jag är kvinna (Fangen, 2004)

Urvalet av de klasser som skulle observeras gjordes i samråd med den kvalitetsgrupp som finns på skolan. Skolan gör en kvalitetsrapport där man hela tiden jobbar för att öka kvaliteten på skolan och elevers studieresultat. Detta sker genom att sammanställa studieresultat i alla kurser. Man tittar på skillnader mellan pojkars och flickors studieresultat och måluppfyllelse. I kvalitetsrapporten tittar man även på de kursanalyser som skrivs av undervisande lärare. Här beskriver lärare bland annat orsaker till vad som kan ligga bakom att elever inte klarar av att få ett betyg i en kurs. Man tittar ur ett organisations-, grupp- och individperspektiv. För denna studie har klasser med en någorlunda jämn fördelning av pojkar och flickor valts. Klasser där pojkar med lägre studieresultat än flickor skulle ingå i observationen. Fokus har helt legat på gruppen av pojkar, inte på de lärare som leder klassen i undervisningen och lektionens upplägg. Vidare har grupper med elever från årskurserna år två och tre har valts ut då pojkar i dessa grupper hunnit visa att de inte nått de högre studieresultaten och eller inte uppnått minst ett E.

Inför urvalet av individer för intervjuer har åtta pojkar valts ut där det skulle vara möjligt att upptäcka föreställningar om orsaker till lägre studieresultat. Då tidigare forskning visar på huruvida socioekonomisk status, etnisk bakgrund, genus, strukturella förklaringar kan orsaka pojkars lägre medelbetyg var det här viktigt att välja ut pojkar med ett lägre medelbetyg och där det inte fanns några egentliga orsaker till de lägre studieresultaten. Kurser som valdes ut för observation och jämförelse var svenska, engelska och matematik. Det är där kvantitativa studier bland annat PISA hittar skillnader i studieresultat mellan pojkar och flickor.

## **6.4 Genomförande**

På den gymnasieskola där studien genomfördes var rektor och den personal som jobbar med kvalitetsarbetet mycket positiva när idén presenterades. Under ett möte med kvalitetsansvarig framlades fördelarna med en etnografiskt inspirerad studie som ett komplement till den kvalitetsrapport som genomförs varje år på skolan. Skolan såg värdet av att ha en mer utförlig analys utifrån de resultat denna studie kom fram till än vad kvalitetsrapporten kommer fram till. Kvalitetsrapporten som kvantitativt tar fram resultat i kurser och i viss mån kvalitativt i lärares kursanalyser om varför inte elever når målen.

## **6.5 Observationer**

Ett redskap för denna studie har varit observationer. Genom att systematiskt iaktta händelser i klassrummet synliggörs det som ofta tas för givet (Ahlberg, 2009). För att hitta rätt tolkningsnivå på det observerade har en kombination av erfarenhetsnära och ett kritiskt perspektiv använts. Denna utgångspunkt har gett möjlighet till att reflektera över deltagarnas eget tänkande utan att för den sakens skull vara helt frånskild från det. Ett slags överbryggande av de intervjuades egen mening (Fangen, 2004). I de klasser som valdes ut för observation fanns ett någorlunda jämt antal pojkar och flickor. Eleverna i klassen är över sexton år och då behövdes inte vårdnadshavare informeras om studiens genomförande. Pojkar som observerades och valdes ut för intervju fick läsa och ta del av hur upplägget och genomförandet skulle ske i ett skriftligt avtal, ett så kallat informerat samtycke (se bilaga 1).

Studien har tagit cirka ett år. Tio klassrumsobservationer har gjorts. Viktigt för genomförandet och resultatet i denna studie var deltagandet och observationer i klassrummet.

De deltagande observationerna fördelades på olika veckodagar och på olika tider på dagen. Orsaken till det är att individer kan tänkas påverkas olika av hur man orkar prestera under en skoldag. Inför varje observation hade elever fått information om mitt deltagande. Hela lektionstiden användes till att observera, detta för att få en samlad bild över vad som pågår i ett klassrum från början till slut. Under eller direkt efter klassrumsobservationer har öppna frågor och eventuella följdfrågor antecknats och formulerats. Efter att ha observerat pojkar i sin lärmiljö uppstod frågor som för detta arbete kändes viktiga att få svar på och att pojkarna själva fick besvara. I frågeområdet har det som i modern forskning framkommit som möjliga orsaker till att pojkar inte når de högre betygen beaktats, strukturerats upp och formulerats. Dessa områden är den ”antiplugg-kultur” där pojkar värnar om sin manlighet och inte vill förknippas med det kvinnliga könet. En annan att det kulturellt finns ett annorlunda sätt att ha förväntningar och krav på pojkar än vad det finns på flickor.

## 6.6 Intervjuer

I en kvalitativ forskningsintervju vill man få fram kvalitativa beskrivningar från den intervjuades livsvärld och därigenom tolka deras mening i det sagda (Kvale, 1997). Intervjuer genomfördes individuellt. Tanken var att det i det individuella samtalet skulle finnas utrymme att våga prata om det man kanske inte alltid vågar eller vill formulera. De intervjuade skulle ges möjlighet att uttrycka sig utan att bli påverkad av någon annans synpunkter eller påverkan. Att intervjuva pojkarna enskilt och utan påverkan av andra ansågs som mest tillförlitligt och den metod som minst skulle påverka resultatet. Miljön är enligt Stukát (2005) viktig för att informanten ska känna sig så bekväm och ostörd som möjligt. Intervjuerna spelades in med en inspelningsfunktion på dator vilket hjälpte mig att kunna koncentrera mig på intervjun och inte behöva skriva anteckningar under själva samtalet (Stukát, 2005).

Intervjuerna med elever genomfördes med så kallade öppna frågor. Intervjuerna genomfördes i ett avskilt rum där ingen risk för att bli störda fanns. Frågorna hade en halvstrukturerad karaktär. Enligt Kvale (1997) är halvstrukturerade frågor mest vanligt i kvalitativ forskning, för att tillåta en kvalitet som inte alltid går att formulera på förhand. Syftet var att pojkarna skulle få stort utrymme.

Intervjuguiden skulle ses som en vägledning till de frågeområden som behandlades. Följdfrågorna formulerades för att finnas som ett stöd. Tidigare forskning om orsaker till pojkars lägre medelbetyg beaktades vid formulering av frågor. Detta för att inte enbart utgå från egna observationer utan för att ge ytterligare stringens till rapporten. Viktigt var att på förhand ge utrymme för frågor som styrdes av de intervjuades egna svar, reaktioner och vad de tyckte var viktigt att ge uttryck för (Kvale, 1997). Intervjuguiden angav ordningen på de ämnen som skulle täckas. I stort angav de en översikt över det område jag vill få svar på. En diskuterande halvstrukturerad intervju gav en översikt över förslag till frågor. Enligt Kvale är det viktigt att låta de intervjuade få utrymme att svara och att inte låta intervjuguiden styra för mycket. Intervjuerna varade i en halvtimme. Utvalda elever kontaktades av mig personligen först via Schoolsoft, ett nätbaserat informationssystem, och när de tackat ja fick de av mig en muntligt mer utförligt information om syftet med studien. De deltagande informerades om att deltagandet var helt frivilligt och när som helst kunde avbrytas vilket också angavs och informerades om mer utförligt i det informerade samtycket (se bilaga 1). Det informerade samtycket gavs som utskrift till var och en av deltagarna. Tidsramen på en halvtimme angavs för de intervjuade innan intervjun startade. Vid flera tillfällen överskreds intervjutiden något.

Det var nödvändigt att låta de intervjuade att få möjlighet att prata klart. Pojkarna delade öppenhetligt med sig av sina egna erfarenheter och sin syn på skolan. Direkt efter utförda intervjuer transkriberades det inspelade. Här gavs tid för reflektion och en förståelse för de omedelbara intryck som skulle kunna gå förlorade om det inspelade materialet fick ligga för länge (Kvale, 1997).

## **6.7 Bearbetning och analys**

Vid observationerna på fältet skrevs allt det observerade ner i en loggbok. Efter varje tillfälle renskrevs anteckningar och en kort analys av det observerade formulerades. Reflektioner och uppkomna frågor skrevs också ned. Det är viktigt att föra så mycket anteckningar som möjligt samt att göra korta analyser av det observerade (Fangen, 2004). I analysen av intervjuer menar Wibeck (2010) att det centrala är att försöka komma åt det som sägs utifrån syftet med studien. Intervjusvar kodades upp i olika ämnesaspekter genom att tematisera utifrån tidigare forskning och det fenomen som visat sig under denna studies observationer, vilket presenteras under denna studies resultat. Praktiskt genomfördes denna tematisering först i transkriberingsmaterialet med färgpennor i olika färger. Senare kunde materialet delas upp. Genom att dela in arbetsmaterialet i kategorier ges en bra översikt för att kunna urskilja mönster och tendenser (Wibeck, 2010).

I analysen av det observerade ställdes insamlad data mot teorier och ytterligare frågor kunde formuleras. I analysen var det av betydelse att ge utrymme åt avvikelser som annars inte uppmärksammats i de mönster och sammanhang man annars tar för självklara (Ehns & Löfgren, 1982). I detta arbete var en aktörorienterad tolkning viktigt eftersom det var ur de intervjuade pojkarnas begrepp och förståelse för sin upplevelse av skolan som var viktig (Fangen, 2004). Syftet var att observationer skulle utgöra en grund för det uttalade, fenomen som utspelades i klassrummet.

Intervjuer spelades in på en dator i ett inspelningsprogram där möjlighet för redigering samt med funktionen att gå fram och tillbaka i det inspelade fanns. Inspelade intervjuer transkriberades och skrevs ner i den talform de formulerades. Från den nedskrivna talformen skrevs ett skriftspråk ner. Detta för att göra vissa ord och uttryck mer begripliga för sammanhanget (Kvale, 1997). Vissa nyanser i uttryck; mimik där sådant som inte sades i ord eller där ord var mer laddade, antecknades där det var av betydelse. Orsaken till att föra dessa extra anteckningar i intervjumaterialet var för att ge den intervjuade ytterligare kraft för det sagda som i enbart text kan förlora värde (Kvale, 1997).

För att samordna och skapa en teori runt den avslutande analysens slutsatser övergick analyserandet från en öppen kodning till en selektiv kodning. Loggboksanteckningar kompletterades med berättande och en mer beskrivande text. Här kan ytterligare underlag upptäckas som i sin tur öppnar upp för nya tolkningar (Fangen, 2004). En översiktlig sammanställning av analysmaterialet fick bli underlag för att ur analysmaterialet se teman och övergripande mönster. Dessa teman och övergripande mönster lades in i tolkning av intervjumaterialet och jämfördes med dokument som för denna studie varit intressanta.

## **6.8 Validitet, trovärdighet, giltighet och generaliserbarhet**

Vetenskapens heliga treenighet, så beskrivs trovärdighet, giltighet och generaliserbarhet. Denna treenighet är den moderna samhällsvetenskapens komplexa diskurs och där den sociala produktionen av kunskap diskuteras och verifieras (Kvale, 1997). Kvalitativ forskning kan inte bedömas och utvärderas på samma sätt som kvantitativ forskning.

I kvalitativ forskning är det forskaren själv som är själva instrumentet. Forskaren ser hela tiden med nya ögon på det fält där forskningen utförs. Det är innehållet i fenomenet som står i fokus. Med ett sådant innehåll måste särskilda kriterier användas för att bedöma kvaliteten på forskningen (Fangen, 2004).

Valet av metod är avgörande för resultatets värde och trovärdighet. Metodfrågor är kopplade till kriterier för vetenskaplig kvalitet (Vetenskapsrådet, 2007). Inom etnografi är giltighet och tillförlitlighet svårfångade begrepp. Vetenskapsrådet anser att en etnografisk studie vara noggrann och strukturerad i alla sina steg och delar (Kullenberg, 1996).

I en etnografisk studie är det i den kontinuerliga bearbetningen av fältanteckningar och analyser och granskning av data som stärker giltigheten. Kunskaperna uppstår i det samarbete mellan forskaren och de som deltar i studien. Dessa kunskaper ska ses som ett bra underlag för att bedöma giltigheten i forskarens tolkning (Fangen, 2004).

Trovärdigheten i denna studie stärktes av noggrann planering och av att jag var väl föreberedd inför fältbesöken. Fältanteckningar analyserades direkt efter utförd observation. Detta för att inget skulle förbises eller glömmas bort. Att studien gjordes på en skola jag regelbundet befinner mig på skulle enligt Kullberg (1996) kunna vara en nackdel för trovärdigheten. Det kan också finnas nackdelar enligt Kullberg (1996) om man bär på en förförståelse eller om man som bekant i miljön inte kan distansera sig.

Det kan vara en fördel om man inte är känd i miljön. I detta fall var det dock en fördel att jag var känd. Eleverna kände sig trygga med och var vana vid att jag fanns mitt ibland dem. Det var ingen utomstående som kom in och som i sig skulle kunna påverka hur elever eller lärare agerade. Validiteten stärktes där jag som forskare och observatör redan var en del av elevers och lärares vardag, så att de deltagande under observationer uppförde sig som de vanligtvis gör (Fangen, 2004).

Validitet bygger på att förarbetet är grundligt utfört genom att intervjufrågorna baseras på de temaområden som tidigare forskning och studier visat. Dokument tillsammans med observationer i pojkarnas miljö har granskats och därefter har en validering över vilka intervjuformer som är relevanta för denna specifika studie valts (Kvale, 1997).

Reliabiliteten i denna studie grundas på att studien pågått under en längre tid. Längden på studien har gett möjlighet till ett tydligt, välgenomtänkt och strukturerat arbetssätt. Data, analyser och resultat har diskuterats tillsammans med den kvalitetsgrupp som hela tiden figurerat i studien. Man kan fråga sig om jag ensam skulle ha kommit fram till samma resultat. Reliabilitetsbegreppet som har sitt ursprung i kvantitativ forskning och där man på tydligare grund kan presentera ett resultat kan vara svår att applicera på en kvalitativ forskning. I en kvalitativ forskning krävs, liksom för att övertyga om reliabilitet, ett mycket grundligt tillvägagångssätt. En struktur och tydlighet har varit nödvändig. Under arbetets gång har det varit viktigt att förklara hur jag kommit fram till mina tolkningar. Genom att presentera observationer strukturerat och tydligt så kan de ytterligare förstås genom begrepp och teorier (Fangen, 2004).

Generaliserbarhet för denna studie var komplex då jag som observatör och intervjuare ur naturalistiska generaliseringar, det vill säga ur ett personligt erfarenhetsperspektiv skulle kunna påverka studien. Här kan man tänkas påverka det observerade med förutfattade

kunskaper eller påverka genom att anta. Målet i denna studie var att observera, fastställa det allmänna och det som sker varje dag i klassrummet. Ett medvetande fanns om att inte generalisera det man tror sig veta och se, till att vara öppen för nya synsätt (Kvale, 1997).

Metodtriangulering torde öka trovärdigheten då ”problemet” kan ses från fler perspektiv och med olika glasögon. Deltagande observation och intervjuer kombineras med tidigare forskning som metod (Fangen, 2004). Om någon annan skulle ha utfört undersökningen med en liknande metod skulle resultatet delvis kunna bli annorlunda (Ahlberg, 2009). Genom att både observera och senare jämföra med det som sägs ökar sannolikt trovärdigheten. En annan del i att öka trovärdigheten är att vara väl förberedd inför observationer samt vid intervjuer. Under observation noggrant föra anteckningar. I direkt anslutning efter utförd observation görs delanalyser.

## **6.9 Etiska aspekter**

Forskningsetik är av stor vikt när det gäller att informera de personer om deras medverkan och hur de skyddas av konfidentialitet. I Vetenskapsrådets *God forskningssed* (2011) finns formuleringar om forskningsetiska principer som gäller samtycke, konfidentialitet och nyttjande. Elever som deltagit i studien har informerats muntligt om studien och vad den går ut på, samt fått ta del av ett skriftligt dokument, ett så kallat informerat samtycke som beskriver hur deltagandet går till och vad syftet med studien är. Samtliga personer har informerats muntligt och skriftligt om att de har rätt att avbryta deltagandet precis när som helst och att deltagandet är helt frivilligt. Eftersom eleverna är över 16 år har inte vårdnadshavare behövt samtycka till observation och intervjuer, helt enligt Vetenskapsrådets forskningssed. Öppna observationsstudier där observatören befinner sig i de observerades miljö kan förenas med etiska problem. Konfidentialitetskravet uppfylls genom att de deltagandes identitet skyddas genom att namn eller andra uppgifter som skulle kunna röja en identitet förvaras på ett sådant sätt så att utomstående inte har tillgång till dem. Namn och andra formuleringar som skulle kunna avslöja de intervjuade i texten är utbytta mot pojke/pojkar annan information formulerad på så vis att högsta konfidentialitet uppfylls. Elever som observerats samt intervjuats har informerats om att tystnadsplikt råder. Om nyttjandekravet informerades deltagare att det som framkom under observationer samt intervjuer endast kommer att användas för forskningsändamål.

## **7. Resultatredovisning**

Studiens resultat kommer här redovisas. Kapitlet inleds med en beskrivning av de klassrumsobservationer som utgjort grund för formulerandet av intervjufrågor. Flera fenomen har observerats i klassrumssammanhang som direkt skulle kunna bidra till pojkars lägre studieresultat.

### **7.1 Klassrumsobservationer**

I deltagande observationer har en inblick i pojkar vardag i klassrummet gett mer än att enbart utgå från tidigare forskning, dokument och metaanalys som beskrivits tidigare. Observationer genomfördes av att jag satt längst bak i klassrummet med översikt ur ett annat perspektiv än läraren. Detta bakifrånperspektiv möjliggjorde att flera fenomen kunde observeras som inte skulle ha kunnat ses från undervisande lärarens perspektiv. Under observationer antecknades det som ansågs vara anmärkningsvärt och av värde för kommande intervjuer. Här följer ett urval av de observationer som gjorts. Eftersom observationerna i första hand varit underlag för kommande intervjuer har endast tre observationssituationer här angetts och beskrivits.

Observationer har gjorts i kurserna matematik, svenska och engelska. År två och tre har valts ut då dessa elever redan visat att de inte når målen och att man här skulle kunna se olika anledningar till detta. Tanken inför observationer var att vara öppen för det som sågs, samtidigt försöka se orsaker till att pojkar inte når de högre studieresultaten eller inte når målen överhuvudtaget. Under observationer har inte lärarens påverkan gällande motivation, ledarskap och så vidare tagits hänsyn till.

## **Observation 1. Matematiklektion**

Klassen bestod av arton elever uppdelade på cirka hälften pojkar och hälften flickor. Eleverna går i år två på medieprogrammet. Läraren har jobbat i många år på skolan. För denna observation hade jag blivit ombedd att delta då läraren upplevde det som att en stor grupp elever kom efter i arbetet och lyckades inte uppnå godkänt resultat på examinationer. Läraren hade tidigare försökt med olika grepp för att få klarhet i vad som var problemet. Bland annat hade läraren försökt gå ner i svårighetsnivå, delat upp momenten mer tydligt och repeterat det som upplevdes svårt. Läraren hade hela tiden gått runt för att se till att elever arbetade. Läraren satte sig ner hos elever inte bara när elever bad om hjälp utan var aktiv i att sätta sig in i deras arbete. Ändå menade läraren, halkade fler och fler elever efter och ville nu ha min hjälp för att försöka ”se” problemet.

Mitt deltagande presenterades för eleverna av läraren om att jag skulle sitta längs bak i klassrummet under lektionen och observera. Mitt deltagande hade eleverna blivit informerade om tidigare. Under det lektionspass som observationen gjordes började lektionen med en genomgång av läraren. Eleverna var tysta. Frågor ställdes av vissa elever under genomgång och läraren ställde motfrågor till elever. Att sitta längs bak i klassrummet gav ett perspektiv som inte läraren hade. Redan under genomgången kunde jag observera att datorer var uppfällda. Programmet eleverna jobbar med finns på datorn men datorerna användes inte av vissa elever till det som var syftet. Vissa elever plockade upp mobiler. Läraren gick aktivt och tog mobiler och lade dem på sin kateder. De elever som såg detta fortsatte att använda sina mobiler, fast endast så att läraren inte såg, under bord eller bakom väskor. De datorer som inte användes för ändamålet kunde läraren inte se. Här kunde jag observera att vissa elever istället hade internetsidor som Facebook och Spotify uppe, redan här skulle det kunna ses som att det skulle vara svårt att delta i lektionens följande arbete om man inte deltog i den genomgång som förklarade innehållet.

När genomgången var klar uppmanades elever att påbörja eget arbete. Vid ett bord satt en grupp på fyra pojkar. Bordet var placerat så att pojkarna satt mitt emot varandra. De kom inte in i arbetet utan satt och pratade om helt andra saker. Två andra pojkar som satt vid ett bord längst fram vid katedern med ansiktena vända mot läraren satt också och pratade om saker som inte hade med matematik att göra. En annan pojke som satt med en grupp flickor gjorde ingenting. Pojken bedrev tiden med att kolla igenom olika internetsidor som inte hade med undervisningen att göra. I sammanhanget är det värt att nämna att även en del flickor betedde sig på samma sätt. De samtal som pågick var inte högljudda eller direkt störande. Alla satt på sina platser.

Lektionen var på en timme och tio minuter. Läraren gick aktivt runt och pushade eleverna att påbörja sina studier. Efter cirka fyrtio minuter in på lektionen började de elever som inte tidigare arbetat med sina uppgifter att jobba mer eller mindre koncentrerat. Nu ville de ha hjälp och få förklarat det de inte förstod. Sammanräknat jobbade ett stort antal pojkar med matematik aktivt i cirka tio minuter under hela lektionspasset. En pojke arbetade inte alls mer än när läraren befann sig hos honom. En stund innan lektionen var slut, som på en given



signal, slutade de flesta att arbeta och föll igen in i att prata med varandra och återgå till internetanvändande på ett irrelevant sätt.

## **Observation 2. Svensklektion**

Här observerades en klass som går medieprogrammet år tre. Mitt deltagande hade det informerats om lektionen innan. Innan lektionsstart förklarade jag mitt deltagande om att jag enbart skulle sitta med och tyst observera. I denna medieklass fanns också en jämn fördelning av pojkar och flickor. Klassen bestod av 23 elever. Lektionen som vid tillfället observerades var en fortsättning på ett nyss påbörjat projekt om att hålla tal och talets beståndsdelar. Lektionen började med en genomgång. Här användes inledningsvis en Powerpoint - presentation. Läraren var aktiv i sin presentation som bestod av bilder och filmklipp. Eleverna lyssnade. Flera elever, främst pojkar ställde frågor och verkade intresserade. När genomgången var klar skulle de förklara retoriska begrepp och ge exempel från ett av läraren på papper utskrivet tal. Eleverna jobbade i grupper. Grupperna var skapade av läraren och fördelningen blandad med både pojkar och flickor. Resultatet skulle redovisas för klassen och läraren i slutet av lektionen.

I en grupp var pojkarna inledningsvis de mest drivande. De förde en högljudd diskussion. Man verkade ha ganska kul när man delade upp talet och vad som hörde till vilket retoriskt verktyg. Denna grupp tappade fokus efter cirka tjugo minuter. De kom in på annat och släppte uppgiften. I en annan grupp var det några flickor som tyst jobbade med själva arbetet, medan pojkarna i gruppen höll sig passiva. En pojke i denna grupp somnade över bordet. Läraren gick hela tiden runt i grupperna och hjälpte dem att försöka hitta rätt svar. Många elever använde sina mobiltelefoner på ett irrelevant sätt. Detta var något både pojkar och flickor gjorde. Under denna lektion användes inga datorer. Istället använde vissa elever mobiler som hölls i knäet under borden, andra hade dem mer öppet. Eleverna hade koll på var läraren var och tog fram sina mobiler när de ostört kunde använda dem. När grupperna i slutet av lektionen skulle redovisa var det de i grupperna som jobbat mest aktivt som också svarade på den muntliga genomgången. De som inte jobbat lika aktivt höll sig även här passiva. I grupperna ignorerade de som aktivt arbetat de som inte var intresserade av att delta i arbetet och redovisandet av uppgiften. Läraren frågade fler elever efter svar men då de inte kunde svara på frågorna fick de i gruppen som kunde svaren ta över och redovisa sina kunskaper.

## **Observation 3. Engelsklektion**

Vid detta observationstillfälle fanns två klasser i årskurs tre, från olika program i klassrummet. Eleverna hade informerats om mitt deltagande om att vara med i klassrummet för att observera. Den totala mängden elever var tjugoåtta. Programmen var ett medieprogram och ett samhällsprogram. Eleverna satte sig uppdelat bredvid dem som gick i samma program. Några elever, en flicka och tre pojkar satte sig direkt i de soffor som stod i ena hörnet. Redan vid lektionens början märktes att fokus hos vissa elever låg på annat än att lyssna på läraren.

Själva klassrummet var stort och bord utspridda. Läraren beordrade efter cirka tio minuters genomgång om upplägg för lektionen att elever skulle börja arbeta. Färdigt material fanns på alla elevers datorer; texter, uppgift. Den grupp som satt i soffan pratade om helt andra saker i över en halvtimme. Efter den dryga halvtimmen lämnar de klassrummet för att gå till den cafeteria som ligger i angränsning till klassrummet och köpte fika. Flickan och en av pojkarna kom tillbaka till klassrummet. Två av pojkarna kom aldrig tillbaka till klassrummet utan valde att sitta kvar ute i cafeterian.

Den grupp pojkar som satt längst fram i klassrummet småpratade om andra saker än uppgiften, tittade från och till på datorer, mobiler. Eftersom jag satt längst bak med blick över vad eleverna hade uppe på skärmarna kunde man se att det elevsystem där uppgiften låg, inte användes över huvudtaget. Läraren gick runt hos eleverna och spenderade långa stunder hos de elever som jobbade med uppgiften. Under lektionen lämnade ytterligare en grupp, både pojkar och flickor, klassrummet utan att säga något. De satte sig i matsalen och de runda bord som finns precis utanför klassrummet. Läraren gick ut till denna grupp och försökte få dem att arbeta. Tyvärr kunde en observation av denna grupp inte genomföras då fokus var observation av klassrummet.

Den grupp pojkar som satt längst fram kom på när det var en kvart kvar av lektionen att de skulle börja jobba. En av pojkarna var mer drivande och började leta efter uppgiften och instruktioner. Denne pojke hann arbeta en kort stund medan de övriga i sällskapet endast hann läsa igenom delar av uppgiften. En pojke frågade den drivande pojken vad det var han skulle göra. Flera elever började stänga ner och plocka ihop datorer innan lektionen var slut och läraren gett signal om att det var ok att lämna klassrummet. Upplevelsen var att det var ett fritt klimat i fråga om elevers arbetsinsats och när man lämnade lektionen.

### **7. 1.1 Sammanfattning av observationer**

Att sitta längst bak i klassrummet och få den översyn över vad som pågår i ett klassrum gav för denna studie och kommande intervjuer värdefull information. Observationer av pojkar i undervisningssammanhang väckte tankar och underlag för intervjufrågor. Här följer en sammanfattning och ett urval av observationer som varit tankeväckande och för denna studie intressanta.

Under flera observationer såg jag direkta orsaker som skulle kunna avgöra pojkars sämre studieresultat. Den tid som borde läggas på studier användes inte. Inte heller genomgångar där viktig information för att kunna arbeta på ett riktigt sätt under lektionen uppmärksammades av vissa pojkar. En del elever visste inte vad man skulle göra när de väl bestämt sig för att påbörja arbetet eftersom man inte lyssnat när läraren förklarade lektionsupplägget.

Vissa pojkars delaktighet i sammanhanget var obefintlig eller mycket bristfällig. För det första var det viktigt att prata med varandra och att vara social, umgås i klassrummet. För det andra och vad jag såg som det största störmomentet och det elever lade mest tid på var det felaktiga internetanvändandet på mobiler och datorer. Att elever enbart använder tio minuter, som fler observationer visat, till studietid borde vara en stor orsak till att dessa elever inte når målen. Läraren kunde inte alltid se vad eleverna gjorde bakom ryggen. Inte heller kunde lärare alltid höra om eleverna pratade om andra saker än om ämnet. De elever som aktivt arbetade fick den tid de behövde av lärare. När läraren lämnat en grupp elever och där läraren försökt hjälpa och få igång dem i skolarbetet återföll de snabbt till andra sysselsättningar som inte hade med skolarbetet att göra.

En del pojkar valde att inte göra något överhuvudtaget under hela lektionen. Vid ett observationstillfälle gick en del elever in och ut ur klassrummet som man ville. I ett fall somnade en elev. Sammanfattningsvis har observationer visat att en stor del av lärares tid gick till att få elever att arbeta med skolarbete. Elever använder det mesta av sin arbetstid till ett irrelevant internet- och mobilanvändande och att prata med varandra. Man kan tydligt se att elevers eget intresse och egen delaktighet och ansvar i sammanhanget; nämligen att lägga tid på skolarbete och därigenom tillskans sig kunskaper inte har hög prioritet.

## 7.2 Intervjuer

Efter observationer har det nedskrivna materialet renskrivits och analyserats. Ur analysen av observationer har ett bredare meningssammanhang getts och det observerade kunde sättas in i nya perspektiv (Fangen, 2004). Intervjuerna förbereddes med att ringa in de olika områden som forskning och tidigare studier och forskning visat kunna ligga bakom orsaker till att pojkar får sämre studieresultat än flickor. Observationer i klassrummet och frågor och tankar som där uppstod ingick också i frågeformuleringen. Frågeområden var:

- Sociokulturella skillnader, förväntningar på pojkar.
- Antipluggkultur bland pojkar.
- Pojkars egen upplevelse av delaktighet och påverkan till sina studier (För denna studie intressant område).

Under följande rubrik förklaras pojkars egen upplevelse av skolan och hur de själva anser att de har kunnat påverka sina studieresultat. I detta första frågeområde ” Utifrån observation i klassrummet och om pojkars egen upplevelse, delaktighet och påverkan” har frågan formulerats utifrån observationer där det upptäcktes att elever, vissa pojkar inte jobbade under lektioner.

### Pojkars upplevelse av skolan

**Öppen fråga: Berätta om din upplevelse av skolan och hur du kunnat påverka dina studieresultat.**

De flesta pojkar tyckte att de kunde påverka sina studier och resultat. Man ansåg att man hade krav på sig själv och att man även hemifrån hade krav på att klara skolan. Man tyckte att skolan var bra, fast man lär sig mer än vad man behöver ansåg någon. En pojke tyckte att skolan inte var för honom, men det var något man måste göra och att det var bara att anpassa sig efter skolsystemet, hårda ut, som han uttryckte sig. Någon formulerade att man inte fick påverka innehåll och därmed resultat:

*Vi fick inte påverka något över huvudtaget förutom när vi ville ha rast. Annars var det bara som ett löpande band. Det var ingen ordning överhuvudtaget ändå. Det spelade inte så stor roll, man fick...i stort sett var man bara där. Jag gjorde inga läxor eller någonting, men klarade mig i alla fall. Det var en lekskola helt enkelt. I gymnasiet har det vart lite bättre.*

På den öppna frågan svarade de ganska kortfattat och jag fick följa upp med följdfrågor inom frågeområdet. Följdfrågor fanns på förhand formulerade med tanke på vad som framkommit under observationer. Följande fråga om de känner igen sig i att man inte använder lektionstiden till studier ställdes. Detta med tanke på hur lite av arbetstiden som utnyttjas till skolarbete under observationer.

Här tänkte de till på ett annat sätt än då det fick den inledande öppna frågan. Pojkarna påpekade att skolarbetet ofta var tråkigt och att det var lätt att gå in på Facebook eller att man satt och valde musik som man ville lyssna på. Man tyckte också att det var viktigt att vara social med klasskompisar eller vänner på nätet utanför skolan. En av pojkarna sa sig vara medveten om att ”andra” ofta tänker kortsiktigt. Han tyckte också att; det har väl med åldern

att göra. En pojke berättade att i till exempel ettan på gymnasiet var det lättare att halka in på sociala medier men då kom man så långt efter så då insåg han att det var svårt att hänga med i studier. Pojken beskriver det som att Facebook eller Youtube blir som ett drogberoende, man kan inte låta bli. Flera beskriver det som att man inte var medveten om att tiden gick. Man trodde inte att man satt på nätet så länge, men så var lektionen slut. En pojke sa att det är som att välja mellan att jobba stenhårt eller att försvinna på nätet och då väljer man ofta den enkla vägen:

*Det stämmer på mig personligen. Man gör inget för de ställer inga krav på en. Om de säger åt mig känns det ändå så meningslöst. Det finns ingen konsekvens i alla fall. Och därför kan man göra vad man vill. Det blir inte värre än att jag inte får det gjort (skolarbetet).*

De kom även in på lösningar. Under en intervju tyckte en pojke att skolan skulle stänga ner till exempel bloggar och Facebook. Det skulle hjälpa dem att inte slösa bort sin tid. Det ansågs att lärare inte såg vad de gjorde på sina datorer då de bärbara datorerna är vända åt fel håll. Lärarna tror att de sitter och jobbar, medan de i själva verket gör andra saker. Pojkarna verkade ändå medvetna om problemet att inte jobba under lektionstid, en pojke uttryckte sig:

*Jag själv förstår att jag måste investera i framtiden så...ja vissa tror jag lever i nuet. Man måste se längre än så, det tror jag.*

Med tanke på vad observationer visat att vissa pojkar lägger så lite tid på skolarbete ställdes följdfrågan om de själva anser att kunskaper är viktiga och värdefulla.

Några ansåg att kunskaper var värdefullt för framtiden. Däremot ansåg en pojke att man som elev inte kunde påverka vad man lärde sig och förmedlade en slags uppgivenhet. Han skulle gärna vilja vara med och påverka vad och hur han lärde sig. Det enda han fick vara med och påverka var om han skulle redovisa skriftligt eller muntligt, inte innehållet. En annan menade att för att komma vidare i livet så var det viktigt med kunskaper. Man bygger kunskaper på varandra, så om man missar skolan så får man börja om från början, eller så man får inga kunskaper alls. Han ansåg att man kan vara nöjd med de kunskaper man har, men att det är ett plus i kanten om man kan bygga på ännu mer kunskaper. Ett annat svar på frågan var:

*Jag skulle vilja välja mer vad jag vill lära mig. Men det funkar ju inte så. Vissa lärare lyssnar vissa inte.*

### **Pojkars egen förklaring om pojkars lägre resultat**

En fråga som är aktuell i dag är den om att pojkar hamnar efter i kunskaper och att flickor går om i betyg. Här ställdes frågan om hur de själva ser på vad som skulle kunna ligga bakom detta faktum.

Här anser pojkarna generellt att flickor är mognare än killar. Killar är senare i utvecklingen svarar man. På grund av den sena mognaden anser pojkarna att killar oftare är pratigare och inte förstår att man borde göra skolarbetet. Flera anser att i högstadiet var det större skillnader i mognad på pojkar och flickor, men att på gymnasiet har pojkar kommit ikapp. En av pojkarna tycker att vissa killar aldrig växer upp. Några svarar att man anser att pojkar inte alltid vill vara i skolan, det finns roligare saker att göra:

*Personligen så stämmer det, jag är generellt ointresserad. Det känns inte som jag tar mig någonstans. Det är väldigt få saker som jag anser värdefulla. Därför hamnar jag efter för det är inte intressant. Jag vet inte men tjejer är väldigt ambitiösa och så, det är ju så klart många killar också, men generellt så tror jag inte att vi killar är så intresserade.*

När man är i skolan är det, som man uttrycker sig; tuffare att inte göra något alls. Man säger att killar inte vill vara allvetande om en massa onödiga saker, det vill tjejer anser en av pojkarna. Det finns en medvetenhet om att flickorna får bättre kunskaper och bättre betyg, men en insikt fås under svarets gång:

*Vi behöver inte veta så mycket och vi vet det vi redan vet i livet, fast vi behöver ju egentligen veta mer om det vi redan vet....-Ja men det är väl att man försöker visa sig tuff, att man, att det är tufft att inte plugga och att inte få så bra betyg, ja jag vet inte riktigt hur man tänker..*

Som följd på ovanstående svar, där en föreställning om att det finns skillnader i inställningen till studier mellan pojkar och flickor svarar pojken att som kille vill man inte vara den som sitter hemma en fredagskväll och pluggar, man vill ut och ha kul med kompisar, det är viktigare, som kille lever man mer i nuet

Följande fråga ställs då en så kallad antiplugg-kultur framskyntat hos pojkar. Vad tror du är skillnaden mellan pojkar och flickor när det gäller att få bra studieresultat? Frågeområdets syfte är också att ge ytterligare dimension till det som sagts ovan om det att pojkar inte når samma studieresultat som flickor.

Här tror man att tjejer verkligen vill något, de anses ha en annan anda än killar. Tjejer, enligt en pojke lägger alltid mer tid på allt, oavsett vad det gäller, än vad pojkar gör. En annan anser att tjejer har en högre moral och en annan plan om framtiden än pojkar:

*Njaaa (lång paus) det är svårt att svara på, jag vet faktiskt inte jag har inte provat att vara tjej (skratt)...dom tänker längre framåt. Tjejer tänker till exempel fjorton år framåt och jag tänker inte framåt för jag vet vad jag ska göra, jag tänker inte så långt framåt.*

Någon säger att pojkar kanske egentligen vill plugga, de vill ju också ha en framtid men att det kan vara svårt då det kan innebära att man riskerar att inte få vara en i gänget om man lägger för mycket tid på studier. En pojke använder sig av uttrycket "kulturellt" och menar att flickor är fina och ordentliga medan pojkar tvärtemot är tuffa och uppkäftiga, att det skulle vara kulturella skillnader i hur man betar sig. Han menar att tjejer inte är så högljudda, de vågar inte säga så mycket. Det anses också att flickor klarar av att vara tysta och pratar inte så mycket och kan därför klara av att göra skolarbetet. Dessutom anser man att tjejer på grund av att de inte pratar så mycket inte hinner vara lika sociala som killar och av den anledningen också hinner jobba mer:

*Det kanske, kan vara så att de (tjejer) verkligen vill, på ett annat vis än killar. Vissa (killar) tänker ju så, men man vill inte vara den som sitter hemma och pluggar en fredagskväll, man vill ut och röja*

En uppfattning är att för killar är det tvärtom, pojkar stör på lektioner och skyller sedan på andra att de inte får bra resultat. Flera av de intervjuade kommer in på att tjejer har en större press på sig. De ska ha fina kläder och smink, fint hår och vara sociala på Facebook. Det betonas under flera intervjuer att man anser att tjejer har en större press på sig. En pojke skulle önska att han hade mer press på sig både från skola och hem. Han tycker till och med att det är bra att ha press på sig. Han beskriver en slags struktur han har från hemmet; att först skulle han göra det som var viktigt, sen fick han gå ut och ha roligt, så skulle det vara i skolan menar han. Pojken säger sig dock ha press på sig själv; han ska hinna träna och umgås med vänner. Om han har en dålig dag så orkar han inte med allt och hur ska han då hinna med skolan:

*Då känner man att då skiter man i nåt av det. Ofta blir man besviken på sig själv och samtidigt som någon gnäller på en så då är det många som går ner, blir typ utbränd och sånt..så man ska känna lite press men inte för mycket.*

Generellt anser de intervjuade att ofta är det just skolarbetet man tar bort för att hinna med allt det andra. Press från skolan anses av en annan pojke som en direkt orsak till att han inte lyckas så bra i skolan. Han menar att om han någon gång får ett av de högre betygsstegen så känner han en stor press på att få högre betyg i alla kommande uppgifter. Han känner att han inte vill ha det stressmomentet, då är det bättre att ligga på en jämn nivå. Det är inte alltid han lyckas med ens det och känner att livet är tufft:

*Jag tror inte riktigt att vuxna förstår hur det är att vara tonåring i dagens läge.*

Han beskriver sin livssituation som jobbig och att det krävs mycket av honom för att klara sig inte bara i skolan utan med alla aktiviteter som ska hinnas med.

En pojke säger att det är mer ok för en tjej att ha bra betyg, fast menar han det beror på vilken ålder man är i. Nu på gymnasiet känns det som att det är ungefär lika, killar kan också ha bra betyg. Nu har man valt program och där finns fler killar som vill något. En av de intervjuade som vill ha bra betyg gick i en så kallad hockey-klass på högstadiet. Där var det inte ok att som kille vara vad han kallar en plugghäst:

*Man tänker att man inte vill vara plugghästen, nörd i gruppen. Det tror jag att många tjejer kan va.*

Han kallades ibland nörd av sina klasskamrater som själva var pojkar, om än i en skämtsamt ton enligt honom själv. Eftersom han spelade hockey ansågs han ändå vara en i gänget. Ofta sa hans killkompisar ursäktande att han inte behövde plugga för att få bra betyg, att hans betyg istället berodde på att han var så smart och hade lätt för sig. Han anser själv att han inte är mer smart än någon annan men att han lägger mer tid på studier. Flera av pojkarna tycker att tjejer, till skillnad från pojkar fryser ut varandra om de inte är bra i skolan. Dessutom om en tjej är **för** smart så blir hon också utfrust. Man anser generellt att tjejer är väldigt svartsjuka på varandra och att detta uppfattas som negativt:

*Tjejer har väldigt lätt att frysa ut folk och så där. Om nån är för smart så är det lätt att hata den och så där, inte för att den har gjort något fel utan för att den är bättre än en själv.*

Flera av de intervjuade tycker inte att det är någon skillnad på om man är pojke eller flicka och har bra betyg men att man väljer att inte lägga tid på skolarbetet eller att grupptrycket från andra är större:

*Det är nog så att jag gör för lite.. jag skulle kunna ha lika bra betyg som vem som helst om jag bara ville.*

*Jag tror nog att det är att man väljer, man väljer själv om man inte vill plugga men ändå kanske det är lite som ett, ett grupptryck på något vis.*

På frågan om man någon gång velat plugga men inte gjort det svarar man att man de pluggar när de vill och behöver. En pojke säger att när man verkligen vill och om man verkligen lägger ner sig så kommer man lyckas:

*Ibland har jag gjort det men, men jag har inte lust att läsa mer. Jag tycker inte att det är roligt. Inte just nu i alla fall, det kanske jag tycker om några år för jag kan ju inte veta vad jag tycker om kanske fem år. Då kanske jag är sugen på att läsa till läkare eller något. Då får jag läsa.*

En pojke tror att många pojkar ger upp, skyller på att de är dumma i huvudet och om man säger så, då blir det så:

*Jag tror alla kan lyckas om man lägger ner sig. Om man lägger ner fem, tre eller fyra timmar..bara man lägger ner tid så lär man sig. Alla kan bara man **vill** lära sig, det är bara ursäkter att man är dum i huvudet. Det är som om man säger att det kommer bli så.*

Flera av de intervjuade anser att det beror på hur man pluggar. En del sitter i flera timmar och pluggar samtidigt som de kollar mobilen, äter en macka, det blir inte så effektiv tid. Man tror man pluggar men gör inte det egentligen, inget händer med betygen och så ger man upp för det finns andra saker man hellre gör:

*Ja jag har ju velat plugga och sånt där men det känns.. jo jag vill ju plugga men jag vill också göra en massa roligt. Jag vill ju inte sitta inne och plugga en hel dag och missa allt som är roligt runt omkring. Då har jag gjort så här att jag har prioriterat det roliga och inte pluggningen.*

Pojkarnas svar på om de någon gång blivit retade eller fått negativt bemötande av omgivningen när de lägger tid på studier var; att det inte anser att spelar så stor roll för omgivningen om de lägger ner tid på skolarbete. Flera pojkar säger att det är ok att studera bara det inte påvekar fritiden och umgänget. En pojke svarar att nej, inte alls, tvärtom om. Då han har uppnått ett bra resultat så är kompisars reaktioner att det gjorde han bra, ”det där kunde inte ens jag”. Enligt en av de intervjuade väljer man själv om man vill satsa på studier eller inte:

*Jag har aldrig hört någon säga att man **inte** ska ha bra betyg för att det är coolt, det skulle vara rätt så löjligt tycker jag.*

Men ändå beskriver han så är det ett slags grupptryck på att man ska göra andra saker. Man ska vara med och hänga på, studierna ses som mindre viktiga. Pojken som på högstadiet blev kallad plugghäst menade att då han gick i hockey-klass kom undan med att vara i rätt grupp, en social grupp på skolan med hög status:

*Mig störde det inte någonting, det blev som att det kommer gynna mig framöver. Men om man blir retad så kanske man hellre skiter i skolan.*

Det tredje frågeområdet handlar om den kultur pojkar lever i och om det finns kulturella skillnader i hur omgivningen behandlar pojkar och om det finns andra förväntningar och krav på flickor än pojkar.

### **Andra krav på pojkar?**

Huruvida omgivningen ställer olika krav på pojkar och flickor svarade man både ja och nej. En pojke svarar ja om annorlunda krav från omgivningen. Pojkar är enligt honom spralligare, sportigare och kan inte sitta stilla, medan flickor lättare kan sitta stilla. Enligt honom så skulle en tjej behandlas annorlunda om hon skulle vara som en pojke. Då skulle lärare direkt säga till eftersom lärare anser att tjejer ska klara av att sitta still. Pojkar tillåts vara mer störande, enligt honom och hans erfarenhet:

*De ska ju vara duktiga. Det är ju så att även föräldrar tror att de mognar snabbare, så är det också med lärare, de förväntar sig att tjejer ska vara mer tystare på lektioner och sköta sig.*

Ett svar handlar om kravet hemifrån. Han säger att kraven hemifrån är större på honom eftersom han inte gärna vill göra skolarbete. Han måste (tvingas) plugga medan hans syster gör det frivilligt:

*Mamma och pappa har tjatat på mig att jag ska jobba för att få ett betyg för att få ett jobb och allting sånt. Om jag sitter och pluggar hemma, så tänker jag att nu har jag jobbat lite så nu kan jag gå någonstans.*

Flera av de intervjuade pojkarna formulerar att de inte anser att det är någon större skillnad på krav från omgivningen på dem som pojkar. Någon tillägger dock att tjejer ofta får mer tid av lärare då flickor oftare arbetar på ett bättre sätt med skolarbetet.

På frågan om man får stöd hemifrån svarar alla pojkarna att de anser att föräldrar ger stöd och har krav på att de ska lyckas i skolan. Fler pojkar säger att de får frågor hemma om vad de har i läxa om de har ett prov eller dyl. Ofta använder föräldrarna ett slags belöningsystem där får de göra sitt skolarbete sedan göra vad de vill. En pojke menar att han ofta inte berättar om allt skolarbete han borde göra utan visar upp något litet han gjort och så tror föräldrarna att han är klar.

På följdfrågan om de anser att lärare ställer olika krav gavs olika svar, de flesta ansåg dock att lärare gör skillnad i undervisningen. En pojke preciserade om den upplevda skillnaden i krav från lärare. Han menade att det är en stor skillnad i hur vissa lärare, speciellt i högstadiet behandlade pojkarna. I ett exempel han återger beskriver han att en kvinnlig lärare från högstadiet som uttryckligen poängterade att flickor var duktigare:



*På (...) -skolan märkte jag det. Det var en lärare som hette (...) hon var SO-lärare, hon var så här "Mina flickor de är alltid så duktiga på lektioner". Hon hade vår klass då. Vi störde lektionerna. Vi var ju rätt så stökiga.*

Han fortsätter att beskriva hur lärarinna mest gick runt till flickorna och då fick de den hjälpen de behövde. Det resulterade i att flickorna nästan aldrig behövde fråga efter hjälp. När pojkarna behövde hjälp fick de vänta och då hann de bli stökiga och pratiga. Han menade att först så tyckte fröken att de inte kunde något för att de alltid räckte upp handen och ville ha hjälp och när de inte fick hjälp orkade de inte vänta och blev pratiga, varpå lärarinnan ytterligare fördummade dem. Något annat han anser vara skillnad på högstadiet var hur lärare gjorde skillnad om kravet på att göra läxor eller få bra resultat på prov. Han berättar att om en tjej inte hade gjort en läxa eller fått dåligt resultat på ett prov så blev inte reaktionen densamma. Inställningen var en annan; "glöm inte nästa gång eller det går bättre på nästa prov". Om en kille däremot inte hade gjort läxan eller fått dåligt resultat på ett prov, då var inställningen, enligt pojken, att pojkarna slarvat och att de ändå inte kunde prestera bättre:

*"Jaha, du kan ju inte bättre ändå"*

Flera av de intervjuade pojkarna ansåg att lärare gör viss skillnad, eftersom pojkar oftast inte är intresserade av studier och då lägger lärare inte ner tid på dem:

*Ja det tror jag. För killar är tydligen slarvigare å ja, inte intresserade. Tjejer är å andra sidan mer fokuserade och har mer ordning.*

## **Är skolan anpassad efter pojkar?**

Här ger pojkarna intressanta svar. För mig var det förvånande vad de svarade och att de hade så starka åsikter. En pojke säger att skolan redan är anpassad efter pojkar. När jag frågar vad han menar med det svarade han att det är de som missköter sig som styr, de som förstör för sig själv och andra. Förr fick man som lärare säga till, men det får man inte idag:

*Det är till och med fängelsestraff på sådant (att lärare säger till). Det vet eleverna. Nu måste man ha det tålmodet (lärare) och samtidigt gå igenom en kurs och hålla planering, det är inte lätt så.*

Även de som vill jobba störs när det är oordning i klassrummet. Han ger ett exempel på att om man har tre svensklektioner så kanske en av lektionstimarna blir effektiv tid, resten försvinner på prat och stök. Pojkarna är under intervjuerna medvetna om att viktig skoltid går förlorad, en pojke uttrycker sig:

*Egentligen så vill jag ha mer krav på mig, att någon ska rycka tag i en någon gång. För det är väldigt mycket låt gå och det finns inga konsekvenser, om lärarna la mer krav på eleverna så skulle man få bättre betyg, då skulle man inte sitta och lata sig.*

Det blir synd enligt honom om de som faktiskt vill jobba med skolarbetet. I en annan intervju säger en pojke att skolan är ett val man själv gör. Han förklarar att det finns olika skolformer på gymnasiet. Om man är trött på skolan så finns det alternativt praktiska program för de elever som inte orkar plugga. Enligt pojken ska man inte välja ett teoretiskt program om man är skoltrött. När det är praktiskt arbete så är de som inte orkar sitta stilla och fokusera jätteduktiga, men så fort de ska jobba teoretiskt så orkar de inte. En annan pojke är också mycket tydlig med att det är lärare som ska sätta gränser;

*Om dom stökar släng ut dom. De som vill sitta och lära sig och försöka blir drabbade. Jag tycker att man bara tar och kastar ut dom ur rummet. Dom har fått sin chans, man (lärare)måste sätta gränser.*

Har man blivit tillsagd och inte lyssnar har man fått sin chans, enligt honom. En av de intervjuade blir provocerad över frågan och menar att ”vadå anpassa”. Alla blir enligt honom drabbade när någon förstör arbetsron och det är ju mest killar som stör. Han menar att det är självklart att det ska finnas fler konsekvenser mot dem som stör. Lärare måste kunna säga till ordentligt. Pojkar måste enligt honom få inse att det inte är ok, tänka till, då har de en chans att skärpa sig. Han förklarar att för en tjej kanske det räcker att säga till en gång så är hon tyst, för en kille måste man vara tydligare för att de ska förstå allvaret, annars blir det som han uttrycker sig, ett tomt ord, och de lyssnar inte.

På följdfrågan om att det är skolan ska anpassa sig efter pojkar anser en del av de intervjuade att pojkar istället borde anpassa sig bättre efter skolan:

*Visst de borde ju anpassa sig efter hur skolan är och så. Jag tror inte att man riktigt tänker på det, man tänker inte på att gör jag inte det här (skolarbete) så skadar det inte något.*

Några menar att inställningen till skolan borde vara annorlunda och att man ska brinna för det man gör, att man ska själv vilja något i livet. En pojke anser att de elever som inte inser att skolan är viktig borde inte gå i skolan. De kunde få göra något annat. Vad ska man ha betyg till om man ändå inte har användning för dem tycker han. De som stör förstör ändå för alla andra. Flera av de intervjuade återkommer till att gymnasieskolan är frivillig och att man ska kasta ut de som inte klarar av att inte förstöra för andra:

*Pojkar och pojkar..anpassa, jag tycker mer att man kan...jag ser det inte som att pojkars behov, jag ser det mer som att alla blir ju drabbade om någon förstör och det är ju killar som är majoriteten.. det är ju fan..(skrattar till) man ska sätta fler konsekvenser mot dom som håller på.*

En annan pojke menar att om en elev inte vill själv varför ska då lärare lägga ner sig. En pojke menar att många pojkar är respektlösa och förstår inte att skolan är till för dem. Pojkar tror att de kan bestämma och att de är orädda för lärare. Han anser att lärare måste visa vart skåpet ska stå och ha tydligare gränser. Detta måste elever förstå annars; ”ut med dem” säger han samtidigt som han knäpper i fingrarna och pekar mot dörren.

## **7.2.1 Sammanfattning intervjuer**

Det som framkommit i intervjuer är att pojkar har uppfattningar om vad som påverkar deras resultat i skolan. Man säger dels att det är viktigt att vara en i gänget, på bekostnad av lägre resultat. Annat som framkommit är att pojkar anser att flickor generellt har en annan inställning till studier och andra förmågor än de själva. I intervjuer framkommer även att lärare enligt en del pojkars föreställning ofta ger flickor mer tid och hjälp i skolarbetet. Det som är intressant och anmärkningsvärt är de hårdare tag från lärare som pojkar här efterfrågar i intervjuerna.

## 8. Diskussion

Detta kapitel knyter samman studiens alla delar och är indelat i en kort metodreflektion samt resultatanalys och resultatdiskussion där de olika teoretiska perspektiven diskuteras var för sig.

### 8.1 Metodreflektion

En fenomenologisk ansats har använts i denna studie, i ett försök att ringa in fenomenet av pojkars egna upplevelser och erfarenheter av skolan, pojkars egen livsvärld. Utifrån de observationer som genomförts har det som framkommit varit av stor betydelse för formulering av intervjufrågor. Intervjuer har också inspirerats av de huvudområden som täcker det tidigare forskning visat och som skulle kunna ligga bakom pojkars sämre skolresultat nämligen de sociokulturella skillnader där pojkar själv, men även omgivningen skulle ha en annan syn på pojkar än vad den har på flickor och därigenom ha andra krav och förväntningar på just pojkar. Sociala konstruktioner och strukturer har visat sig. Genom att låta pojkar själva ge uttryck för sin upplevda livsvärld och genom att analysera deras svar har dessa sociala konstruktioner och strukturer blivit synliga. Dessutom har frågor ur ett genusperspektiv behandlat den antipluggkultur där pojkar inte vill förknippas med flickor. Här var det viktigt att utan antaganden göra en annan verklighet synlig. Ett grundantagande har varit att försöka se ett sammanhang och beskriva och förklara det som ses samtidigt som observatör förhålla sig skeptisk till det som ofta tas som självklart eller antas. Som verksam specialpedagog har den fenomenologiska ansatsen för denna studie hjälpt att gå bortom det förväntade eller antagna. Den valda fenomenologiska ansatsen har visat vikten av att vara öppen för fenomen, osynliga ramar, vilket gett nya insikter om arbetsmetoder och förhållningssätt.

Etnografi som metod undersöker fenomenet i den naturliga miljön och försöker se det observerade ur ett annat perspektiv. Inför detta arbete har den etnografiska metoden inspirerat. Möjligheten att under en längre tid observera den naturliga miljön och att där vara öppen för nya perspektiv har varit en förutsättning. Då observationer gjorts under cirka ett års tid och vid flertal tillfällen samt i olika konstellationer har intressanta iakttagelser och antagandet kunnat göras.

Intervjuer har här fått stå i fokus, då syftet var att pojkar själva ska få formulera sin upplevelse av skolan. Här har de fått formulera egna tankar om skillnader hos pojkar och flickor och om orsaker till pojkars lägre skolresultat. Utifrån detta underlag har huvudområden med öppna frågor formulerats. De olika metoderna har kompletterat varandra då problemet har kunnat ses ur olika perspektiv. Metoden har för detta arbete varit en förutsättning och som gett ett resultat, vilket på förhand inte kunde antas. Genom metodens förhållningssätt; att vara kritisk till hur verkligheten brukar beskrivas och istället vara öppen för hur pojkars verklighet uppfattas av dem själva har gjort det osynliga synligt (Bengtsson, 2004). Metoden som använts har varit behjälplig och har gett svar på den frågeställning som inledningsvis åsyftades: vilka faktorer ligger bakom pojkars sämre studieresultat samt vad är pojkars egen uppfattning om orsaker.

### 8.2 Sammanfattning

Efter mina observationer som visat på olika faktorer som direkt skulle kunna vara orsak till pojkars sämre studieresultat har direkta intervjufrågor ställts. De pojkar som intervjuats har öppenhjärtligt svarat på frågor som inte alltid var bekväma. Speciellt då frågor om det faktum

att många elever på den observerade skolan, främst pojkar inte alltid använder lektionstiden till studier skulle besvaras. Det som också har varit intressant att ta del av är att pojkar själva gör stor skillnad på att de är just pojkar. De ser sig som mer stökiga och bråkiga och ointresserad av skolan. Man anser också att omgivningen gör skillnad både indirekt och direkt. En annan inblick är att de ofta inte ser lägre studieresultat som stort problem, det ordnar sig ändå. Det som stack ut mest och som är intressant ur ett specialpedagogiskt perspektiv var att alla pojkar efterfrågade mer tydlighet, struktur och en strängare hållning från skolan och lärarnas sida i syfte att skapa en studiemiljö där alla, både pojkar och flickor gynnas.

Då studien inleddes fanns inga förutfattade meningar om vad studien skulle resultera i, i enlighet med den valda etnografiska metoden. Resultatet har gett nya intressanta perspektiv: dels det som utförda observationer visat nämligen att många pojkar till stor del inte använder lektionstiden till skolarbete och dels pojkars egen inställning om skolans värde när det gäller innehåll i kunskap samt att de efterfrågar tydlighet och en strängare hållning av lärare.

För att börja med så har observationer gett en ny insikt om att pojkar, trots att de befinner sig i klassrummet inte använder tiden på ett fullgott sätt. Många pojkar på gymnasiet där studien genomfördes störde inte andra, men väljer ofta att göra annat än skolarbete. Ofta väljer man under lektionstid att vara social, umgås och prata om annat eller att använda mobil och datorer och sociala medier till sådant som inte har med skolarbetet att göra. I följande intervjuer har pojkar själva fått beskriva sin upplevda livsvärld i skolan utifrån det som upptäckts i observationer samt det som finns som påverkansfaktorer. Följande diskuteras resultatet i relation till tidigare studier och teorier om sociokultur och genus. Här har pojkar själva beskrivit bland annat att man är medveten om att man som pojke inte alltid tar skolan på allvar. Man ser sig själva och på pojkar som de som stör och förstör, inte bara för sig själva utan för alla som vill fokusera på studier.

En annan intressant faktor är att flera av de intervjuade inte ser skolan som meningsfull och att skolan utifrån deras perspektiv inte går att påverka till det bättre. Intervjuerna har även visat att vissa pojkar anser att flickor visserligen jobbar hårdare i skolan och får bättre betyg, men att flickors livsvärld inte ses som ett bra alternativ då flickor ses som svartsjuka och för resultatorienterade vilket anses stressande. För de intervjuade pojkarna har nuet stor betydelse. Man vill hellre umgås och ha kul här och nu än att sitta inne och plugga. Att hellre vara social verkar gälla även i klassrummet. Om man som pojke inte finner undervisningens innehåll som intressant, så kan man se att de hellre väljer att göra annat.

Sammanfattningsvis skulle man kunna påstå att resultatet av denna studie visar att pojkar själva ser stor skillnad mellan pojkar och flickor och om orsaker till varför de får sämre studieresultat. Orsaker här framkomna kopplas till de teorier som ligger till grund för denna studie; sociokultur och tanken om genuskillnader. Tillsammans med tidigare forskning samt diskurser inom specialpedagogiken diskuteras om orsaker och pojkars egen syn och upplevelse i följande resultatdiskussion.

### **8. 3 Resultatdiskussion**

Syftet med denna studie var att lyfta fram pojkars egen syn på orsaker till pojkars sämre studieresultat. Övergripande teman var: Sociokulturella skillnader och genusperspektiv. Tidigare studier och forskning tillsammans med teorier diskuteras löpande i texten tillsammans det här observerade och det som framkommit i intervjuer.

### 8.3.1 Sociokulturellt perspektiv

Den kultur man växer upp i styr ett barns utveckling vilket ofta påverkas av kön och social status. I de observationer som gjorts för denna studie kan man direkt se att vissa pojkar och flickor på gymnasieskolan väljer att inte använda lektionstiden på ett sådant sätt att det gynnar ett bra studieresultat. Det är dock pojkar som utmärker sig och i högre grad använder tiden till att vara sociala eller gör helt andra saker som inte har med studier att göra. Ovilja till studier har visat sig under alla observationer som gjorts. Vygotskij beskriver att det är i den sociala miljön som människan får sin kunskap (citerat av Lindqvist, 1999). Det som framkommit i observationer är att man väljer bort kunskaper genom att helt och hållet vara social eller att helt ta avstånd till den sociala miljön genom att isolera sig till mobil eller datoranvändandet (spel, Youtube) på ett irrelevant sätt. Pojkar säger själva i intervjuer att det är viktigt att vara social. Att vara med i gemenskapen är viktigare än skolarbetet. Skolan är en social plats, där man socialiseras. Där Vygotskij menar att det är på intermental nivå man utvecklar medvetandet tillsammans med andra och därigenom tillskansar sig nya kunskaper skulle här betyda att vissa pojkar delvis isolerar sig från möjligheten att ta in kunskaper, genom att enbart vara sociala.

Hundeide (2001) beskriver klassrummet som ett intersubjektivt rum som formas och skapas av de som befinner sig däri då pojkar ofta väljer att inte vara en del av skapandet och forandet. En övervägande del av pojkarna anser utbildning som ointressant och mindre viktigt. Då pojkar väljer andra sociala göranden, eller att helt isolera sig, istället för att ta del av de sociala processer vilket Vygotskij menar är en förutsättning för att lärandet påverkas pojkars inläring negativt. Ur ett specialpedagogiskt perspektiv är det intressant att försöka hitta lösningar på det komplexa i att finna en kombination av att åter göra klassrummet till en plats där sociala normer för hur man blir accepterad tillåts och utvecklas genom studier och kunskaper (Hundeide, 2001).

Föreställningar som knyts till kön och social status verkar styras av en anda i tiden. Det observationer och intervjuer visat är att det är ok att som pojke inte anstränga sig i skolan. Även om några pojkar beskriver att de vill ha bra studieresultat är det slående att flertalet inte tycker att skolan ger dem något och att man anser att det löser sig ändå. Som pojke är man medveten om att man är bråkig och stökig eller att man struntar i att utföra skolarbetet. Man är till och med medveten om att beteendet förstör för andra, inte bara för sig själv. En konsekvens av detta beteende är att de kunskaper och verktyg som ligger till grund för att i framtiden ta tag i som en pojke har visioner om i en intervju, framtida studier, kanske inte ens går att genomföra. I de observationer som gjorts i klassrummen kan man se att det lilla jobb pojkarna lägger ner på skolarbetet troligen är en av orsakerna till att man inte når högre resultat eller ens ett betyg.

Ur ett sociokulturellt perspektiv är språket enligt Vygotskij en förutsättning för att förstå och beskriva omvärlden. Utan språket som redskap försämras tänkandet och möjligheten till att ta in kunskaper (Säljö, 2005). Skolgången beskrivs visserligen av Säljö (2005) som mer än enbart undervisningens innehåll och att det är de viktiga sociokulturella processerna som påverkar inläring. PISA-rapporten visar att det är just i läsförståelse och i att hantera språket som skiljer pojkar och flickor åt. Att kunna hantera språket är en grundförutsättning för att bedriva studier på högre nivå. En fråga som då kan ställas efter denna studies klassrumsobservationer och intervjuer är; att om pojkar själva ställer sig utanför de processer som påverkar inläringen, och om omgivningen tillåter och accepterar detta, är det då konstigt att studieresultaten påverkas negativt? Den acceptans hos omgivningen till en del pojkars

inställning och ovilja att prestera i skolan och vilka faktorer som kan tänkas ligga bakom pojkars beteenden diskuteras i följande kapitel.

### 8.3.2 Genusteori

Här är det intressant varför man som pojke väljer bort skolarbetet. I den undersökta skolan finns en sociokultur där pojkars och flickors roller, status, maktförhållanden och socialt är utgångspunkter. I genusforskningen vill man finna orsaker om hur genus formas och skapas och man försöker förstå könets betydelse för individen. I detta arbete har fokus legat på pojkar. Här med fokus på manligt beskriver Hirdman (2003) de två logiker hur man håller isär vad som är manligt och kvinnligt samt att man upprätthåller en hierarkisk ordning där man värderar det ena könet över det andra. Då detta sker omedvetet enligt Hirdman har det varit värdefullt för detta arbete att försöka finna svar på om dessa logiker finns i observerade klassrumssituationer och interaktionen där.

För detta arbete har två perspektiv upptäckts och noterats. För det första kan man här påstå att pojkar själva samt deras omgivning delvis uppfyller båda logikerna. Observationer har visat att pojkar själva särskiljer sig, ställer sig utanför vad som är gynnsamt för studieresultaten. De är medvetna om att man väljer att inte ta del av undervisning och beskriver vid flertal intervjuer att man hellre göra andra saker än att utföra skolarbete. Pojkarna har en uppfattning om att flickor har det lättare, kan lättare fokusera och får mer hjälp av lärare. De har en idé om att innehållet i skolan inte är intressant och inget för dem, tillsammans med att man tror att det kommer gå bra ändå. Pojkarna ser gruppen pojkar som mer bråkig och stökig än gruppen flickor. För det andra har vissa observationer visat att omgivningen, skolan i meningen undervisning och lärare, upprätthåller en slags dikotomi genom att ignorera de pojkar som inte vill jobba med skolarbete samt att man inte alltid har koll på vad de verkligen gör. Här ligger ingen värdering om att så måste göras utan är endast en intressant notering utifrån de observationer som gjorts.

Klassrumssituationer som observerats visar den maktposition Connell (2005) beskriver där pojkar med den kulturella status pojkarna innehar, här väljer vad de vill och inte vill göra. För att förklara så är valet att inte göra något alls, faktiskt ett val. Det verkar finnas en hegemonisk kulturell dynamik där pojkars position upprätthålls genom en acceptans från omgivningen, i detta fall omgivningen i betydelse lärare. Om det handlar om att lärare ger upp eller inte har kontroll har detta arbete inte undersökt. En intressant notering är att pojkar har åsikter om att lärare ska vara mer bestämda och helt enkelt tvinga dem att arbeta. En reflektion runt pojkars önskan om tydligare ledarskap i klassrummet från lärare kan ligga i mäns och kvinnors språkbruk. Enligt Ås (2004) har män ett mer direkt språk medan kvinnors språk är mer socialt och diskuterande. Om det är tydlighet pojkar vill ha så kan en nyckel till framgång vara att helt enkelt vara mer direkt i hur lärare uttrycker sig, eller i vad man kräver av elever.

De intervjuade pojkarna förklarar vidare att i skolan finns inga konsekvenser av deras beteende. Pojkarna själva verkar inte se konsekvenser av att inte ta skolan på allvar. Harding (1986) menar; tanken om hur genus påverkar hur vi tänker och resonerar. Individens egen könsidentitet upprätthåller, i detta fall det manliga; en slags maktposition som tidigare beskrivits. Pojkarna identifierar sig med andra pojkar och i den kultur de tillhör. Som pojke väljer man att tillhöra den grupp av pojkar som inte ägnar sig åt skolarbetet och de tillåts ofta av omgivningen att spendera tiden med varandra. Konsekvensen är tydlig; pojkarna i studien uppnår inte ett bra studieresultat, enligt skolans kvalitetsrapport. Lärare är kanske inte medvetna om att man kategorisera och upprätthåller en slags låt gå inställning. Lärarna väljer att låta de elever (pojkar) vara som inte vill arbeta under lektionstid och spenderar tiden på de

elever som verkligen vill. Om ansvaret ligger hos pojkar själva eller omgivningen är något att beakta i skolans utvecklingsarbete på skolan där studien genomförts. Roten till problemet torde dock vara att det trots allt finns en tillåtande eller uppgiven inställning till den makt pojkar ger sig själva (Connell, 2005). Det är ändå skolan som ska skapa förutsättningar för alla elever. Då genuskontraktet skapas på gruppnivå sker denna maktutövning i hela grupper av pojkar. Denna tillskrivning sker troligtvis omedvetet från lärarens sida, men visar sig i praktiken i sämre studieresultat samt pojkars inställning till skolan och framtiden. Här kan fortbildning i ett medvetet ledarskap gynna elevers skolresultat samt inställning till skolan.

Lärare på skolan säger uttryckligen i de kursanalyser som görs årligen att man inte gör skillnad på pojkar och flickor. En intressant notering är att utifrån de dokument skolan gör på den egna verksamheten visar att det är en grupp av pojkar som presterar lägre. Skolans statistik över uppnådda resultat visar samma siffror som PISA-studien, nämligen att en grupp pojkar dominerar de lägre resultaten (F och E). Om och hur hemmiljön påverkar pojkar och deras studiesituation har i denna studie inte undersökts, mer än utefter pojkarnas egen uppfattning som framkommit i intervjuer.

Det som är intressant för denna studie är att klassrumssituationen, en slags maktposition där pojkar väljer att inte ta skolan på allvar, inte ensamt kan stå för problematiken. För att utgå från pojkars egen berättelse och uppfattning, som är huvudsyftet med denna studie, så anser de intervjuade pojkarna att skillnader finns i hur lärare ställer krav och har andra förväntningar på dem. Pojkarna anser som sagt att lärare ger flickor mer tid och är mer intresserade av vad flickor. Pojkarna säger också att flickorna verkar mer intresserade av skolarbetet. De anser också att flickor får mer uppmuntran av lärare, eftersom flickorna ägnar mer tid åt studier. Uppmuntran sker enligt pojkarna verbalt och att lärare spenderar mer tid hos flickor. Om flickor inte lyckats får de enligt pojkarna ett annat, mer positivt bemötande och uppmuntran än vad pojkar får som inte lyckas. Det kan här tilläggas som en bekräftelse utifrån pojkar egen upplevelse att pojkar, då de väljer att inte arbeta med skolarbetet under en lektion ofta förbisågs av lärare vilket visade sig under observationer. Pojkarna efterfrågar tydligare riktlinjer och konsekvenser från skolan och lärare. Denna önskan kan stå för att pojkar inte själva tror sig förmå att ta tag i situationen. Överlastandet på lärarens ansvar och förmåga att tvinga pojkar att arbeta skulle kunna ses som en ursäkt för att fjärma sig från gruppen och att ta tag i sin egen studiesituation. En vilja om att lyckas i skolan finns trots allt hos pojkar, vilket flera av dem säger i intervjuer. Viljan finns som sagt, men att lägga tid och kraft på studier är underordnad och man väljer att hellre vara social och att spendera tid på irrelevant användning av till exempel sociala medier och dataspel. Frågan kan då ställas huruvida lärare, i detta fall på gymnasienivå, verkligen ska lägga tid och resurser på elever som inte vill, eller på de elever som faktiskt vill.

Övergripande strukturer måste förstås för att man ska förstå vad som påverkar individen. Sociala fenomen, i det här fallet förståelsen av kön, kan först förstås när man förstår samhället och dess strukturer (Lebowitz, 2009). I denna studie har fokus på vad som skapar detta fenomen; att pojkar väljer att inte ta skolan på allvar uppstår och att det påverkar studieresultatet varit en intressant frågeställning.

Vad är det i pojkars förhållningssätt som utgör att de väljer att inte ta skolan på allvar, indirekt en påverkansfaktor för deras framtida möjligheter. Pojkarna själva anser att framtiden känns långt bort och att det kommer ordna sig ändå. Denna syn är anmärkningsvärd. Vad är det i deras sociokultur och direkta omgivning som påverkar denna inställning och attityd? Holter (2005) menar att i motsats till den feministiska forskningen där man ser mannen som en direkt

orsak till ojämlikhet och där mannens natur är något oföränderligt och att man däri försöker finna orsaker till ojämlikhet måste man söka orsaker i ett större strukturellt perspektiv. Samhällsstrukturer samt det genussystem om vad som är manligt och kvinnligt där pojkar växer upp i skulle kunna påverka pojkars egen inställning. Hattie (2012) lyfter fram den sociala struktur och kultur pojkar lever i som en trolig orsak till pojkars lägre studieresultat.

Genussystemet vilar som tidigare nämnts på ekonomiska, samhälleliga och kulturella strukturer. Ekonomiska faktorer i sammanhanget skulle kunna syfta på att man idag inte behöver en universitetsutbildning. Många jobb i dagsläget där ingen utbildning krävs ger ofta samma eller mer lön än för flera års studier på högskola och universitet. Ofta är dessa jobb mansdominerade. Detta kan förklara att pojkarna tror att deras framtid kommer lösa sig. Pojkarna säger också att föräldrar och lärare tjar om att de ska ta skolan på allvar. Man upplever detta som jobbigt och stressande. De säger att man inte är intresserad av skolan just nu. Pojkarna har en idé om att man kan ta tag i skolan senare i livet. Detta är visserligen sant men genom att inte ta del av de verktyg, till exempel en god läsförståelse som krävs för högre studier och som pojkar visat ha sämre förmåga för (PISA, 2012) kan man fråga sig vad förutsättningarna kommer vara.

Historiskt sett har pojkar som grupp hamnat efter i studieresultat i jämförelse med gruppen flickor (Wernersson, 2010). Wernersson anser att området som är kopplat till orsaker om varför pojkar tenderar att arbeta mindre och de attityder och förhållningssätt som är kopplat till manlighet och kvinnlighet är intressanta och värda att forska vidare om. Värt att notera i sammanhanget är att pojkar över tid alltid stått som mått och norm. Över tid har pojkar presterat på ungefär samma sätt. Framförallt idag är det istället flickor som går om i resultat och flickors prestationsnivå ses som idealet.

Enligt Holter (2005) har mannen traditionellt och historiskt setts som den viktigare och den som har en större förmåga till socialt ansvar, Holter menar att i själva verket är det tvärtom. Om man tittar på individen, i detta fall pojkar är det intressant om vad pojkarna själva säger i intervjuer; synen de har på sig själva och flickor. En av de intervjuade pojkarna menar att en del kvinnliga lärare prioriterade flickor. Han säger att flickor fick mer tid och resurser av lärarinnan och av den anledningen klarade flickorna lättare av att fokusera på skolarbetet. I intervjuer framkommer en syn om att flickor är annorlunda än dem själva. Flickor klarar enligt pojkarna av att fokusera, har högre mål, planerar flera år framåt. De anser också att flickor inte är sociala på samma sätt som pojkar, vilket innebär att de inte lägger lika mycket tid på att umgås i och efter skolan som pojkar då gör, enligt pojkarna själva. Holm (2008) betonar att elever lägger mycket tid i skolan på investeringar i olika kapital, där man som elev når framgång eller misslyckas. Den individuella statusen bygger på dessa investeringar som sker under skoltid (Holm, 2008). Som en lösning på problemet anser pojkarna att lärare borde ta större ansvar om skärpta krav, tydlighet och att det ska finnas konsekvenser för deras ovilja till att lägga tid på skolarbete. Om man ser pojkars roll som en slags produkt av de strukturer som finns i samhället måste problemet förstås ur både samhällets maktstruktur och individens, inte könets, initiativ (Holter, 2005).

### **8.3.3 Implikationer för specialpedagogisk teori och praktik**

För att koppla pojkars skillnader i skolprestationer och varför det skulle vara av värde ur ett specialpedagogiskt perspektiv ska säcken här knytas ihop. Pojkar som grupp får oftare specialpedagogiskt stöd (Giota, Lundborg, 2007). Orsaker till att pojkar får mer stöd och resurser är för det specialpedagogiska arbetet viktigt att förstå. Skolors resurser läggs på en viss grupp och som ur ett samhällsperspektiv skulle kunna ses som ojämlikt. En annan aspekt



är om orsaker, varför fler pojkar än flickor är i behov av extra stöd för att klara av skolan. Oavsett om fler pojkar får specialpedagogiskt stöd eller ej, hamnar ändå en grupp av pojkar efter i studieresultat. Då skolan i det nya betygssystemet numer inte enbart lär ut fakta kan detta påverka vissa grupperns förmågor för framtiden. Redan på E-nivå krävs kognitiva förmågor. Man ska reflektera, analysera och tänka nyanserat. Om skolans uppdrag är både att lära ut faktiska ämneskunskaper så ska den också skapa medborgare som bemästrar det som krävs för framtidens yrkesliv.

Utifrån mina instuderade förkunskaper både vad gäller tidigare forskning och specialpedagogik har jag här analyserat den sociala skolmiljö pojkarna befinner sig i via observationer och utifrån observationer formulerat intervjufrågor. Intervjuer visade sig ge svar på områden som tidigare studier och forskning visat skulle kunna vara orsaker till pojkars lägre studieresultat. Studien har också visat att den sociala praktik där dessa pojkar befinner sig i påverkas av samhället och den samverkan som sker mellan människor enligt Foucault (1993). Utifrån de observationer som genomförts har ytterligare ett frågeområde uppstått. Här handlar det om det pojkarna visar i undervisningssammanhang, en slags ovilja att arbeta med skolarbete och istället ägna sig åt annat. Pojkarna gavs möjlighet att själva ge uttryck för de normer och värderingar som är deras kultur. Dessa värderingar och normer som pojkarna själva formulerat har visat på många intressanta sätt att närma sig frågeställningarna och arbetet med att få pojkarna till att nå högre resultat. Genom att vara lyhörd och känna av stämningar har olika fenomen upptäckts och analyserats. Vidare har pojkarnas eget uttryck getts plats i talet (Fairclough, 1989).

Haug (2008) diskuterar huruvida alla elever får en likvärdig utbildning. Skolan ska via en likvärdig utbildning åstadkomma en social rättvisa menar Haug. Begreppet *en skola för alla* är ett ofta myntat begrepp inom specialpedagogiken. Begreppet går att betona på **en** skola för alla, eller en skola för **alla**. Skolan är sedan 1946 års stora skolutredning en institution där man ser betydelsen i att ringa in ett brett tvärvetenskapligt synsätt i syfte att främja alla elever i sin inläring. 1962 utvecklades begreppet specialpedagogik och man såg behovet av att stödja elever främst utifrån psykologiska och medicinska brister. I de observationer som gjorts för denna studie kan man diskutera över skolan som plats; **en** skola för alla eller en skola för **alla** och hur skolan i sådana fall är likvärdig. Klassrumsobservationer gjord för denna studie visar att visserligen är skolan en plats för alla, men att man som elev väljer att inte använda den till vad den är till för oavsett om man har diagnostiserade svårigheter. Intervjuade pojkar berättar att de inte ser skolan som viktig och lägger delvis ansvaret på andra. Pojkar uttrycker till exempel att skolans innehåll inte är intressant, att lärare borde tvinga dem att arbeta och att man anser att skolans kunskaper inte är viktiga just nu. Om man från deras perspektiv väljer fokus på; en skola för **alla** kan man ifrågasätta om skolan verkligen är inrättad för alla. Vad är det som säger att skolans innehåll och form verkligen skapar en social rättvisa och en likvärdig utbildning?

De pojkar som deltagit i intervjuerna säger att man hellre är social, i meningen umgås, ungefär som man gör på fritiden, eller väljer att göra annat. De kunskaper de ska ta del av för att ha få bra studieresultat och likvärdiga möjligheter till fortsatta studier väljs bort och anses inte viktiga. Här skulle det kunna antas att skolan inte är anpassad för vissa individer då de inte anser att den är till för dem. Specialpedagogik betyder att en vanlig pedagogik inte räcker till. Nilholm (2007) säger att detta skulle kunna vara förtryckande. Individens avvikelser utpekade och specialbehandlas. Den som är i behov av stöd ses som onormal och dessa "onormaliteter" behöver hjälp och stöd för att formas till det som anses normalt. Om pojkar som inte ser sin egen delaktighet i att inhämta kunskaper, inte ser vikten av dessa kunskaper

för framtiden och de väljer att inte arbeta under lektionstid, är de då berättigade till specialpedagogiska resurser?

Pojkarna säger dels att de hellre väljer att göra annat, dels ger de också uttryck för att de vill att lärare ska tvinga dem att jobba i skolan. På grund av att de inte tar ansvar i skolan blir de i behov av specialpedagogiska resurser för att klara av att strukturera upp det de i efterhand inte har koll eller kunskaper om. Här kan man tänka sig att de strukturer som finns i samhället, tillåter pojkar att stöka, och ignorera lektionsinnehåll vilket leder till att de förstör för sig själv och andra. Ett tillåtande eller ignorerande synsätt som kan ha med synen om vad som förväntas eller helt enkelt accepteras av lärare. Pojkar efterfrågar konsekvenser, som indirekt skulle styra, rent av att tvinga dem att ta del av skolans innehåll. Vad observationer visat och de svar intervjuerna gett kan man istället tänka sig att det specialpedagogiska arbetet borde inrikta sig på att stödja och utveckla undervisning utifrån de samhällsstrukturer som finns. Attityder och värderingar som finns medvetandegörs hos undervisande lärare och i den skolkultur som ska råda på skolan, **en** skola för **alla** vilket skulle innebära att både pojkars inställning till skolan, samt skolans förmåga att skapa förutsättningar genom att strukturera upp en tydlighet som gäller för alla, oavsett kön.

Biologiska skillnader mellan pojkar och flickor som ibland anges i medicinsk forskning som en orsak till sämre studieförutsättningar, antyds även av de intervjuade pojkarna. Man har i tidigare studier sett mognadsförloppet som en orsak till att pojkar biologiskt mognar senare och av den anledningen inte skulle klara av att prestera på samma sätt som flickor (Ingvars, 2010). Dessa skillnader menar Wernersson (2010) går inte att ta i beaktande då skillnader mellan pojkar och flickor i mognad varierar från individ till individ och inte till kön. I intervjuer anser dock pojkar att de inte är lika mogna och därför inte klarar av skolan på samma sätt som flickor. Man anser att flickor tar mer ansvar och klarar av att sitta stilla på ett annat sätt än vad pojkar gör. Pojkar tycker också att flickor generellt har en förmåga att tänka framåt, planera sin framtid och att detta ses som en mognad över vad pojkar själva har.

Ytterligare en skillnad pojkar ser hos flickor är att flickor anses vara mer stressade och att flickor har en mer konfliktfylld relation till andra flickor. Detta ser pojkarna som negativt. En pojke berättar att då han valde att faktiskt satsa på studier blev han nästan ursäktad av sina pojkamrater att han skulle vara mer intelligent än dem och därför klarade av att få bra resultat. Som grupp särskiljer pojkar sig själva från den de anser vara mer intelligent. Här kan man se att de könsstereotypiska antagandena inte enbart sker från omgivningen, utan även av pojkar själva. Maccoby och Jacklin (1974) menar att ofta gör omgivningen könsstereotypiska antaganden och att detta i sig leder till att pojkar får sämre resultat än flickor. Hattie (2009) kommer fram till att kön i sig inte går att koppla som en orsak till sämre studieresultat. Istället handlar det om olika förväntningar på pojkar och flickor som hör till den kultur de befinner sig i. När pojkar själva blir en del av antagandet om att de ska vara på ett visst sätt så blir det ett problem, inte minst för dem själva. Att som skola/samhälle acceptera ett beteende utifrån könsstereotypiska antaganden där vissa pojkar tillåts vara "pojkar" är en fråga som är värd att behandla ur ett specialpedagogiskt perspektiv och arbete.

## 8.4 Avslutande reflektioner

Då det specialpedagogiska området och den specialpedagogiska forskningen ska förstås utifrån både individ- och samhällsperspektiv bör orsaker om varför just pojkar som grupp uppnår sämre studieresultat få konstituera kunskapsobjektet det vill säga det som definierar utvecklandet av pedagogik (Nilholm, 2007). Schleicher (2014) visar i sin analys att just svenska elever har en mer negativ syn på skolan i jämförelse med andra OECD-länder.

Svenska elever har också en påtagligt sämre närvaro i skolan och kommer ofta sent. Schleichers analys visar också att när väl elever är i skolan stör de så pass att man förstör undervisningen så att det påverkar även andra elever. I mina observationer och i min studie av dokumentation av bland annat elevers närvaro kan jag inte annat än att bekräfta att Schleichers analys stämmer hos vissa grupper av elever, både pojkar och flickor. Frånvaron innefattar efter mina observationer och intervjuer att man som elev är i klassrummet men är ändå frånvarande, med samma resultat som om de inte vore där.

I denna studie är syftet att lyfta fram problematiken om pojkar då de som grupp skiljer sig med sämre betygsresultat från gruppen flickor. Huruvida det är samhällsstrukturer som styr eller att pojkar ges och tar en makt utifrån ett genustänk är svårt att här bekräfta. Ur ett specialpedagogiskt perspektiv och hur man i det specialpedagogiska arbetet kan utveckla en skolverksamhet kan man här se att arbetsmetoder måste förändras. De stora grupper av elever det gäller, främst pojkar, som inte tar skolan på allvar och inte ser skolan som en möjlighet kan inte alla sättas in i individuella åtgärder. Här gäller det att arbeta med klassrumsklimat och de attityder som finns. Som specialpedagog måste hela skolan engageras på organisation och gruppnivå i att finna lösningar på nya arbetssätt och metoder. Det resultat denna studie har visat har lett till att som specialpedagog och skola påbörja arbetet med att ringa in två utvecklingsområden. Det första området är att se de osynliga ramar och samhällsstrukturer som styr beteende, attityd och förhållningssätt, både hos elever och hos lärare. Det andra området är att som skola inför planering av undervisning skapa en struktur och ett tydligare ledarskap hos undervisande lärare. Det handlar inte om att anpassa skolan efter pojkar. Det handlar om att se orsaker till problemen och att genom ett tydligt och rättvist ledarskap bedriva en skola. För att bedriva en demokratisk undervisning, där alla ges möjlighet till en likvärdig utbildning måste både pojkar och de flickor som inte använder studietiden korrekt ledas tillbaka till vad skolan är, en plats för många olika värdefulla kunskaper.

## **8.5 Fortsatt specialpedagogisk forskning**

Föreliggande studie samt tidigare forskning visar att pojkars lägre medelbetyg och studieresultat skiljer sig från flickor. Studiens resultat har visat att pojkar själva anser att dess omgivning ibland gör skillnad på pojkar och flickor i klassrummet. I studien har det också visat sig att pojkar själva väljer att lägga tid på annat, hellre än att utföra skolarbete. Om den av pojkar upplevda särbehandling och pojkars inställning till skolarbete och resultat vore spännande att forska vidare om. När, var och varför uppstår dessa fenomen, tillika vad har det för effekter?

Som fortsatt forskning ser jag en intressant möjlighet att fördjupa sig på de lägre åldrarna när inskolning av pojkar och flickor påbörjas. På förskolan finns en överrepresentation av kvinnliga lärare och personal. Påverkar detta de sociala strukturer och konstruktioner som senare visar sig i de högre åldrarna hos pojkar och flickor?

Vidare vore det intressant att forska i effekterna av pojkars lägre studieresultat. Vad händer efter gymnasiet? Hur ser framtiden ut med vidare studier och på arbetsmarknaden? Kan pojkar stå sig i konkurrensen mot flickor eller får de stå tillbaka?

Lärarna i denna studie anser att de inte gör skillnad på pojkar och flickor i undervisningssammanhang. Intressant forskning vore att försöka belysa det pojkarna i denna studie ger uttryck för; att lärare ger flickor mer tid och resurser. Det kan vara pojkars egen upplevelse, men även här kan finnas sociala konstruktioner, genus som påverkar hur lärare kanske omedvetet bemöter och ger olika förutsättningar för elever.

## Referenslista

- Ahlberg, A. (1999). *På spaning efter en skola för alla*. IPD-rapporter (1999:08). Göteborgs universitet, Institutionen för pedagogik och didaktik.
- Ahlberg, A. (2001). *Lärande och delaktighet*. Lund: Studentlitteratur.
- Asp Onsjö L. (2006). *Åtgärdsprogram – dokument eller verktyg? En fallstudie i en kommun*. Göteborg: Acta Universitatis Gothoburgensis.
- Bengtsson, J. (2004). *Utmaningar i filosofisk pedagogik*. Lund: Studentlitteratur.
- Connell, R. (1987). *Gender and power*. Stanford, California: Stanford University Press.
- Connell, R. (2005). *Masculinities*. Cambridge: Polity Press.
- Ehn, B. & Löfgren, O. (1982). *Kulturanalys. Ett etnologiskt perspektiv*, Lund: Liber förlag.
- Foucault, M. (1974/1993) *Övervakning och straff*. Lund: Arkiv förlag.
- Hammersley, M. & Atkinson, P. (1995). *Ethnography. Principles in Practice*. London: Routledge.
- Harding, S. (1986). *The science question in feminism*. Milton Keynes: Open University Press.
- Hattie, J. (2012). *Visible Learning for Teachers. Maximizing Impact on Learning*. Oxon: Routledge.
- Haug, P. (1998). *Pedagogiskt dilemma: Specialundervisning*. Stockholm: Skolverket.
- Hirdman, Y. (2003). *Genus – om det stabila oföränderliga former*. Malmö: Liber.
- Holter, Ø. G. (2005). *Social theories for researching men and masculinities: Direct gender hierarchy and structural inequality*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Hundeide, K. (2006). *Sociokulturella ramar för barns utveckling - Barns livsvärldar*. Lund: Studentlitteratur.
- Högskoleverket. (2008). *Kvinnor och män i högskolan (Rapport 2008:20 R)*. Högskoleverket och NRS Tryckeri, Huskvarna.
- Kvale, S. & Brinkman, S. (2009). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.
- Lebowitz, M. A. (2009). *Following Marx. Method, critique and crises*. Boston: Leiden.
- Lindqvist, G. (1999). *Vygotskij och skolan*. Lund: Studentlitteratur.
- Nilholm, C. (2007). *Perspektiv på Specialpedagogik*. Lund: Studentlitteratur.

- Mead, G. H. (1976). *Medvetandet, jaget och samhället – från socialbehavioristisk ståndpunkt*. Lund: Argos förlag.
- Organisation for economic co-operation and development. (2014). *Resources, policies and practices in Sweden's schooling system: An in-depth analysis of PISA 2012 results*.
- Persson, B. (2007). Svensk specialpedagogik vid vägskäl eller vägs ände? I, Nilholm, C. & Björck-Åkesson, E. (Red.). *Reflektioner kring specialpedagogik - sex professorer om forskningsområdet och forskningsfronterna* (Vetenskapsrådets rapportserie 5:2007). Stockholm: Vetenskapsrådet.
- Rosenqvist, J. (2003). *Forskningstrender inom det specialpedagogiska fältet*. Stockholm: Myndigheten för skolutveckling. Temaplats: Specialpedagogik (Nätutgåva: [www.skolforskning.nu](http://www.skolforskning.nu))
- Statens offentliga utredningar. (2010). *Biologiska faktorer och könsskillnader i skolresultat*. (Rapport VI från delegationen för jämställdhet i skolan SOU 2010:52). Stockholm: Regeringskansliet och Elanders Sverige AB.
- Skolverket. Internationella studier (2013). *PISA 2012-15 åringars kunskaper i matematik, läsförståelse och naturkunskap*. (Rapport 398 ISSN: 1103-2421). Stockholm: Elanders Sverige
- Statens offentliga utredningar. (2009). *Flickor och pojkar i skolan: hur jämställt är det?* (Delbetänkande från Delegationen för jämställdhet i skolan SOU 2009:64). Stockholm: Regeringskansliet och Elanders Sverige AB.
- Statens offentliga utredningar. (2010). *Könsskillnader i skolprestationer – idéer om orsaker*. (Rapport V från delegationen för jämställdhet i skolan SOU 2010:51). Stockholm: Regeringskansliet och Elanders Sverige AB.
- Stukat, S. (2005). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur
- Sundgren, G. (1996). *Kunskap och demokrati*. Lund: Studentlitteratur
- Svensson, A. (1971). *Relative achievement. School performance in relation to intelligence, sex and home environment*. Stockholm: Almqvist & Wiksell.
- Säljö, R. (2000). *Lärande i praktiken – Ett sociokulturellt perspektiv*. Stockholm: Prisma.
- Säljö, R. (2005). *Lärande & kulturella redskap*. Falun: Nordstedts akademiska förlag.
- Utbildningsdepartementet. (2010). (Svensk författningssamling SFS 2010:800 Skollag). Stockholm: Regeringskansliet/Lagrummet.
- Vetenskapsrådet. (2007). *Forskningsetiska principer inom humanistiskt- samhällsvetenskaplig forskning*. (Vetenskapsrådets rapportserie ISBN:91-7307-008-4). Stockholm: Vetenskapsrådet/ Elanders Gotab.

Vetenskapsrådet. (2011). *God forskningssed*. (Vetenskapsrådets rapportserie 1:2005). Stockholm: CM-Gruppen AB, Bromma.

Wibeck, V. (2010). *Fokusgrupper. Om fokuserade gruppintervjuer som undersökningsmetod*. Lund: Studentlitteratur.

Wadel, C. (1991). *Feltarbeid i egen kultur. En innføring i kvalitativt orientert samfunnsforskning*, Oslo: Seek

## Internet

Genomförandeplan för nationellt utvecklingsarbete (2011-2014) *Stöd för barn i familjer med missbruk mm*. (Regeringsuppdrag utifrån ANDT-strategin. Socialstyrelsen och Statens folkhälsoinstitut. Artikelnummer: 2011-9-24).

Hämtad 2013-10-08 från

<http://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/18447/2011-9-24.pdf>

Giota, J. & Lundborg, O. (2007). *Specialpedagogiskt stöd i grundskolan – omfattning, former och konsekvenser*. IPD-rapport (2007:03). Göteborgs universitet, Institutionen för pedagogik och didaktik.

Hämtad 2013-09-10 från

[http://www.ips.gu.se/digitalAssets/931/931426\\_Specialpedagogiskt\\_st\\_\\_d\\_i\\_grundskolan\\_2\\_.pdf](http://www.ips.gu.se/digitalAssets/931/931426_Specialpedagogiskt_st__d_i_grundskolan_2_.pdf)

Holm, A-S. (2008). *Relationer i skolan - En studie av femininiteter och maskuliniteter i år 9* (Doctoral thesis, Gothenburg Studies in Educational Science, 260). Göteborg: Acta Universitatis Gothoburgensis.

Hämtad 2014-05-05 från

[https://gupea.ub.gu.se/bitstream/2077/17220/5/gupea\\_2077\\_17220\\_5.pdf](https://gupea.ub.gu.se/bitstream/2077/17220/5/gupea_2077_17220_5.pdf)

PISA (2012). Programme for International Student Assessment. *Sweden student performance*.

Hämtad 2013-10-13 från

<http://gpseducation.oecd.org/CountryProfile?primaryCountry=SWE&treshold=10&topic=PI>

Skollagen 2 kap. 9 §. Lgy 11 2.6. Rektors ansvar.

Hämtad 2014-05-28 från

[http://www.skolinspektionen.se/Documents/Regelbunden\\_tillsyn/bedomningspunkter/bedomningspunkter-gy.pdf](http://www.skolinspektionen.se/Documents/Regelbunden_tillsyn/bedomningspunkter/bedomningspunkter-gy.pdf)

Ås, Berit (2004). Forskningsrådet. *Härskartekniker*.

Hämtad 2014-02-24 från

<http://www.kilden.forskningsradet.no/c16881/artikkel/vis.html?tid=35132>

# Bilaga 1: Informerat samtycke

## **Klassrumsobservation av samspel mellan lärare och elever i syfte att upptäcka orsaker till F**

### **Inledande information**

Du får här information om att en undersökning av hur lärare och elever arbetar tillsammans för att flickor och pojkar ska nå sina mål kommer göras på skolan.

Du tillfrågas härmed om deltagande i denna undersökning

### **Syfte och innehåll**

Denna undersökning ska försöka finna orsaker till hur pojkar och flickor inte når sina mål. Det är av vikt att denna undersökning görs då ett viktigt syfte är att låta elever själva få göra sina röster hörda utifrån de observationer som görs. Finns det skillnader mellan flickor och pojkar?

Jag heter Marie Drugge och jobbar som specialpedagog. Jag skriver min examensuppsats vid Göteborgs universitet, specialpedagogutbildningen SPP 600.

Orsaken till att jag vill göra denna undersökning är en undran över att framförallt pojkar hamnar efter i studieresultat. I denna undersökning vill jag titta på klassrummet, elevers och lärares samspel och vardagsarbete. Utifrån vad som upptäcks i klassrummet kommer jag att välja ut och ställa intervjufrågor till vissa elever om deras upplevelser av vad som skulle kunna vara orsaker till att man som elev inte når sina mål.

### **Det praktiska upplägget av undersökningen går till på detta sätt;**

Urvalet för observationer är klasser där det är en blandning av pojkar och flickor. De kurser som ska observeras är engelska, matematik och svenska (läsförståelse) då det i dessa ämnen även nationellt går att jämföra statistik över resultat. Observationer sker i klassrummet. Jag kommer att sitta längst bak i klassrummet och tyst observera och anteckna. De elever som väljs ut för intervjuer kommer att meddelas personligen. Intervjuer kommer att spelas in och senare skrivas ut, analyseras och användas i mitt examensarbete.

### **Finns det risker med mitt deltagande?**

Om du väljs ut till intervju, vad gäller då? Deltagandet i intervjuer kommer att ta en del av elevens tid. Tid för intervju sker vid ett tillfälle och kommer ta ca en halvtimme. All information som framkommer under intervjuerna är konfidentiellt, det vill säga sekretessbelagt. All information avidentifieras så att ingen information kan kopplas till en enskild elev eller klassrumssituation/lärare. Uppsatsens innehåll kommer att vara offentlig. Avidentifiering och konfidentialitet är en självklarhet så att ingen ska känna sig utpekad. Om känsligt material framkommer under intervjuer eller observationer kommer detta material att sekretessbeläggas och förvaras i skolans kassavalv. Efter undersökningens slut kommer detta material att makuleras.

Ditt deltagande i undersökningen är helt frivilligt. Du kan när som helst avbryta deltagande utan närmare motivering. Meddela Marie Drugge. Ditt deltagande kommer inte att påverka dina betyg.

Undersökningens resultat kommer att presenteras i en uppsats vid Göteborgs universitet.

Ytterligare upplysningar lämnas av nedanstående ansvariga

Karlstad 2013-02-18

Marie Drugge, kontaktinfo

Handledare Eva Gannerud, kontaktinfo

## Bilaga 2: Intervjuguide: Elever

### Frågeområden:

1. Utifrån observation i klassrummet och om pojkars egen upplevelse, delaktighet och påverkan

2. Den antiplugg-kultur som skulle kunna ligga bakom att pojkar väljer att inte förknippas med högpresterande tjejer.

### Intervjufrågor:

#### Öppen fråga:

Berätta om din upplevelse av skolan och hur du kunnat påverka dina studieresultat.

#### Ev. följdfrågor:

I klassrummet är det inte alltid elever jobbar  
Och utnyttjar arbetstiden, är det något du känner igen?

Upplever du innehållet och kunskaperna som värdefulla?

Kan du påverka din studiesituation, lyssnar lärare på dig?

Efter alla rapporter om att pojkar får sämre studieresultat känner du att det stämmer överrens med dig? Varför?

#### Öppen fråga:

Vad tror du är skillnaden mellan pojkar och flickor när det gäller att få bra studieresultat?

#### Ev. följdfrågor:

Är det mer ok för en tjej att ha bra betyg?

Har du någon gång velat plugga men inte gjort det?

Har du någon gång blivit retad eller har någon sagt något negativt om du nått bra resultat i skolarbetet?



3. Kulturella skillnader där pojkar behandlas annorlunda av sin omgivning. Andra förväntningar.

**Öppen fråga:**

Tror du att är det skillnad på krav på dig från föräldrar, vänner, lärare för att du är kille?

**Ev. följdfrågor:**

Känner du att du får det stöd hemifrån som du skulle vilja ha?

Upplever du att lärare har andra krav eller förväntningar på dig som är kille?

Är skolan anpassad efter pojkar?

Borde pojkar anpassa sig bättre efter skolan?

